

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Alžběta Fridrichová

Omisivní trestné činy

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

Katedra: Trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 22. dubna 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 126 406 znaků včetně mezer.

V Praze dne 22. dubna 2019

Alžběta Fridrichová

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Bc. Jiřímu Říhovi, Ph.D. za cenné rady a konstruktivní připomínky, které mi při psaní této práce poskytl. Dále bych chtěla poděkovat také své rodině a příteli za obrovskou podporu během studia.

Obsah

ÚVOD	1
1. OMISIVNÍ TRESTNÉ ČINY OBECNĚ	3
1.1. Jednání.....	4
1.2. Konání a opomenutí.....	5
2. EXKURZ DO HISTORICKÉHO VÝVOJE TRESTNĚPRÁVNÍHO POJETÍ OPOMENUTÍ.....	8
2.1. Zákon č. 177/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích.....	9
2.1.1. Profesorská osnova z roku 1926.....	11
2.1.2. Ministerská osnova z roku 1937.....	12
2.2. Trestní zákon č. 86/1950 Sb.	13
2.3. Trestní zákon č. 140/1961 Sb.	14
2.4. Vládní návrh trestního zákona z roku 2004.....	15
2.5. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.	17
3. SOUČASNÁ ÚPRAVA OMISIVNÍCH TRESTNÝCH ČINŮ.....	18
3.1. Právě omisivní trestné činy.....	18
3.1.1. Neposkytnutí pomoci (§ 150 a § 151 TZ)	20
3.1.2. Nepřekážení a neoznámení trestného činu (§ 367 a § 368 TZ).....	25
3.2. Neprávě omisivní trestné činy	28
3.2.1. Prameny zvláštní povinnosti konat.....	30
3.2.1.1. Povinnost vyplývající ze zákona, resp. jiného právního předpisu.....	30
3.2.1.2. Povinnost stanovená úředním rozhodnutím (výrokem)	32
3.2.1.3. Povinnost stanovená smlouvou	33
3.2.1.4. Povinnost vyplývající z dobrovolného převzetí povinnosti konat	33
3.2.1.5. Povinnost vyplývající z předchozího ohrožujícího jednání (ingurence).....	34
3.2.1.6. Povinnost vyplývající z jiného právního důvodu.....	36
4. NĚMECKÁ ÚPRAVA OMISIVNÍCH TRESTNÝCH ČINŮ	39
4.1. Právě omisivní trestné činy (<i>echte Unterlassungsdelikte</i>).....	41
4.1.1. Neposkytnutí pomoci (<i>unterlassene Hilfeleistung, § 323c StGB</i>).....	42
4.1.2. Neoznámení plánovaných trestných činů (<i>Nichtanzeige geplanter Straftaten, § 138 StGB</i>)	44
4.2. Neprávě omisivní trestné činy (<i>unechte Unterlassungsdelikte</i>).....	46
4.2.1. Garant ochránce (<i>Beschützergarant</i>).....	49
4.2.1.1. Úzká osobní/přirozená sounáležitost	49
4.2.1.2. Úzké vztahy určitého společenství	49

4.2.1.3.	Dobrovolné převzetí povinnosti k ochraně a pomoci	50
4.2.1.4.	Působení jako úřední osoba nebo orgán právnické osoby	51
4.2.2.	Garant dozorce (<i>Überwachergarant</i>)	51
4.2.2.1.	Předchozí nebezpečné jednání (ingurence)	51
4.2.2.2.	Právní nebo faktické panství nad nebezpečnou věcí	52
4.2.2.3.	Dohled nad chováním třetího	53
4.2.2.4.	Uvedení produktů do oběhu	54
5.	ÚVAHY DE LEGE FERENDA	56
	ZÁVĚR	59
	SEZNAM ZKRATEK	61
	SEZNAM LITERATURY	63
	Monografie	63
	Odborné články	66
	Právní předpisy	67
	Ostatní literatura	68
	Judikatura	69
	Internetové zdroje	72
	OMISIVNÍ TRESTNÉ ČINY	74
	Abstrakt	74
	OMISSIVE OFFENCES	76
	Abstract	76

Úvod

Téma této diplomové práce jsem si vybrala v souvislosti se svým studiem na Ludwig-Maximilians-Universität v Mnichově v rámci programu Erasmus+, kde jsem úspěšně absolvovala kurs *Strafrecht für ausländische Studierende*. To mi umožnilo proniknout do systému německého trestního práva a uvědomit si četné rozdíly, kterými se liší od právní úpravy trestního práva v České republice, ale také řadu podobností. V souvislosti s přípravou na klauzurní práci mě mimo jiné zaujala německá problematika opomenutí, konkrétně rozdílnost přístupu ke zdroji vzniku zvláštní povinnosti konat, který klade důraz na postavu garanta, ale i podobnosti v konstrukci některých pravých omisivních trestných činů. I s ohledem na dostupnost německé literatury jsem se následně rozhodla věnovat svou diplomovou práci omisivním trestným činům a srovnání jejich koncepce u nás a v Německu, protože se domnívám, že se problematika opomenutí v české právní literatuře bohužel často *opomíjí*.

Cílem této práce je tedy poukázat na tuto specifickou skupinu trestných činů, kterým se i v rámci výuky na právnických fakultách nepřikládá dle mého názoru dostatečný důraz a většina studentů mnohdy ani konceptu obecné a zvláštní povinnosti konat ve výsledku neporozumí. V této práci tak podrobně rozeberu platnou úpravu opomenutí v trestním zákoníku, který zejména z hlediska charakteristiky nepravých omisivních trestných činů doznal oproti minulé úpravě četných změn, a to jak v kontextu soudobé právní literatury, tak i judikatury. Dále se budu věnovat také historickým východiskům pojetí opomenutí a v druhé části práce podrobně zanalyzuji platnou úpravu a koncepci omisivních trestných činů v Německu.

Práci jsem vedle úvodu a závěru rozdělila do pěti kapitol, které budou dále členěny na podkapitoly. První kapitola vymezí omisivní trestné činy v kontextu českého trestního práva a nastíní aspekty rozhodující pro charakteristiku opomenutí, a to zejména objektivní stránku trestného činu. Ve druhé kapitole bude pozornost věnována historickému vývoji trestněprávního pojetí opomenutí, přičemž se v ní zaměřím na nejvýznamnější právní předpisy a některé legislativní práce od druhé

poloviny 19. století po současnost a to, jak tyto přispěly k podobě zákonné úpravy platné v současnosti.

Ve třetí a nejrozsáhlejší kapitole podrobně rozeberu soudobou úpravu opomenutí a vymezím skupiny trestných činů omisivních pravých a nepravých. V podkapitole zaměřené na omisivní delikty pravé zanalyzuji jejich nejtypičtější zástupce, a to trestné činy neposkytnutí pomoci podle ust. § 150 a ust. § 151 TZ a nepřekažení a neoznámení trestných činů podle ust. § 367 a ust. § 368 TZ. Dále se budu věnovat omisivním deliktům nepravým, a to zejména konceptu zvláštní povinnosti konat a jejím pramenům, které zákonodárce nově vymezil přímo v ust. § 112 TZ.

Ve čtvrté kapitole popíšu německou úpravu opomenutí vycházející z německého trestního zákona StGB, kterou jsem pojala shodně s kapitolou předcházející, a po krátkém historickém exkurzu rozeberu v podkapitole o omisivních deliktech pravých jejich nejobvyklejší příklady, a to neposkytnutí pomoci podle ust. § 323c StGB a neoznámení plánovaných trestných činů podle ust. § 138 StGB, tedy delikty obsahově nejbližší k těm, kterým bude pozornost věnována v předcházející kapitole. Dále bude pozornost věnována omisivním deliktům nepravým, u nichž popíšu specifika německého funkčního pojetí, a to s důrazem na rozlišení konceptu garanta ochránce a garanta dozorce a jednotlivé zdroje garanční povinnosti.

Pátou kapitolu věnuji úvahám nad rozdílným pojetím opomenutí vyskytujícími se v odborné literatuře a v kontextu popsané německé koncepce zhodnotím funkčnost české platné úpravy vycházející z trestního zákoníku. Závěrem pak shrnu poznatky, k nimž jsem v průběhu psaní této práce dospěla a jak se mi podařilo naplnit její cíl.

1. Omisivní trestné činy obecně

Trestní odpovědnost vzniká podle českého práva platného v přímém důsledku spáchání trestného činu, resp. provinění u mladistvých. Současná úprava vymezuje v ust. § 13 odst. 1 TZ trestný čin jako „protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“¹ Z této definice vyplývají dva obligatorní pojmové znaky trestného činu, kterými jsou protiprávnost a znaky uvedené v trestním zákoně. Toto formální pojetí je doplněno tzv. hmotněprávním (materiálním) korektivem² obsaženém v ust. § 12 odst. 2 TZ, který vyjadřuje zásadu subsidiarity trestní represe. Na základě této zásady jsou trestní odpovědnost a s ní související trestněprávní důsledky prostředky tzv. *ultima ratio* a lze je uplatňovat jen v případech, kdy by odpovědnost podle jiného právního předpisu (např. odpovědnost za přestupek) nebyla vzhledem ke společenské škodlivosti činu dostatečná.³

Znaky uvedené v trestním zákoně dále členíme na typové znaky, tj. znaky skutkové podstaty, a znaky obecné, kterými jsou věk a přičetnost, popř. u mladistvých ještě rozumová a mravní vyspělost. Skutková podstata zahrnuje takové znaky trestného činu, které jsou zásadní pro rozlišení a určování individuálních druhů trestných činů, protože vyjadřují specifika jednotlivých společensky škodlivých jednání. Patří mezi ně obligatorně objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka trestného činu, které musí být pro vznik trestní odpovědnosti přítomny všechny současně.⁴

Pro účely této diplomové práce a charakteristiku omisivních trestných činů je rozhodující zejména objektivní stránka trestného činu, která určuje „způsob spáchání trestného činu a jeho násadky.“⁵ Objektivní stránka trestného činu je vymezena třemi specifickými prvky, a to jednáním, následkem a příčinnou souvislostí. Všechny tři tyto

---

¹ Trestním zákonem se podle § 110 TZ rozumí trestní zákoník a podle povahy věci i ZTOPO a ZSVM.

² Vedle hmoněprávního korektivu je legální definice trestného činu omezena ještě tzv.

procesněprávním korektivem, kterým je zásada oportunitity vyjádřená v § 172 odst. 2 písm. c) TŘ.

³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 126–129.

⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 161.

⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 175.

prvky spolu vzájemně úzce souvisí a bez jejich současné přítomnosti není dána objektivní stránka trestného činu, tedy jeden z obligatorních znaků skutkové podstaty.

Dále může být objektivní stránka vymezena i dalšími tzv. fakultativními prvky, mezi které patří např. určité místo nebo konkrétní čas jednání, způsob spáchání trestného činu nebo účinek. Ty mohou být podmínkou trestnosti již pro základní skutkovou podstatu, často však až pro skutkovou podstatu kvalifikovanou nebo privilegovanou.⁶ Např. v případě trestného činu vraždy formuloval zákonodárce v ust. § 140 odst. 1 TZ základní skutkovou podstatu „*kdo jiného úmyslně usmrtí*“, zatímco u kvalifikované skutkové podstaty upravené v ust. § 140 odst. 2 TZ je doplněno navíc „*s rozmyslem nebo po předchozím uvážení.*“

1.1. Jednání

Podstatou objektivní stránky trestného činu je tedy určité jednání, což je ze sémantického hlediska pojem velmi obecný, který však lze zevrubně charakterizovat jako určitou vědomou a motivovanou činnost s konkrétním cílem. V trestním právu však snaha minimalizovat neurčitost zásadních pojmů vedla k zavedení koncepce *jednání ve smyslu trestního práva*, jejímž cílem je vyloučit případy pro trestní právo zcela bezvýznamné. Pro tyto účely se tak jednání definuje jako *projev vůle ve vnějším světě*.⁷

Jedná se ovšem o pojetí komplexní, které neobsahuje pouze složku fyzickou, kterou je projevení vůle navenek, ale také psychickou, kterou je samotná vůle něco udělat nebo naopak zůstat nečinný. Trestněprávně relevantní jednání se tak může projevit ve dvou formách, a to jako konání nebo jako opomenutí.⁸

Chybí-li však některá ze složek, o jednání ve smyslu trestního práva se nejedná. Taková situace nastane např. tehdy, když schází projev vůle a osoba si určitý následek pouze přeje nebo o něm přemýšlí. I dnes tak platí Ulpianovo *cogitationis poenam nemo*

---

⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 124.

⁷ Německá teorie pracuje v tomto ohledu hned s několika teoriemi jednání, které budou blíže popsány ve čtvrté kapitole.

⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 176.

patitur, tedy že samotná myšlenka není trestná.⁹ Stejná situace nastane, když je osoba k pohybu donucena např. fyzickým násilím (*vis absoluta*). Takové jednání není vůlí ovládané ani ovladatelné stejně jako např. u reflexních pohybů, křečí nebo při mluvení ze spaní, proto nelze v této souvislosti uvažovat o vědomém projevu vůle. Naproti tomu psychické donucení (*vis compulsiva*) zpravidla jednání nevylučuje, protože vůle osoby je pouze omezena, neznamená to však, že by nebyla projevována vůbec. Donucená osoba projevuje svou vůlí tak, že ve snaze vyhnout se hrozící újmě dá přednost jednání i navzdory možným důsledkům. V dané situaci však může nastat některá z okolností vylučujících protiprávnost, v jejímž důsledku pak donucená osoba nebude trestně odpovědná. Dále jednání nevylučuje ani nepřičetnost osoby ani fakt, že čin spáchalo dítě, ačkoliv i v takovém případě nedojde ke vzniku trestní odpovědnosti, a to z důvodu absence jednoho či druhého obecného znaku trestného činu.

Jak již bylo řečeno výše, jednání ve smyslu trestního práva rozdělujeme na konání, které lze charakterizovat jako *vůlí řízený svalový pohyb* a opomenutí, jehož podstatou je *vůlí řízené zdržení se pohybu*. Tyto formy nelze zaměňovat s úmyslem a nedbalostí, které jsou prvky subjektivní stránky trestného činu a vyjadřují vnitřní postoj pachatele k páchanému trestnému činu, ačkoliv s jednáním úzce souvisí. Komisivní i omisivní jednání tak může být spácháno v obou formách zavinění, tj. jak úmyslně, tak z nedbalosti.¹⁰

1.2. Konání a opomenutí

Primární a na první pohled zřetelnou formou jednání v trestněprávním smyslu je konání, které lze charakterizovat jako výdej určitého množství energie za konkrétním účelem a dosažením stanoveného cíle. Podstatou konání je volní pohyb, který je schopen vyvolat změnu *ve vnějším světě*. Trestné činy spáchané konáním se označují jako

---

⁹ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 251.

¹⁰ ŘÍHA, J. *Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 38.

komisivní a dochází při nich k porušení zákonem stanoveného *zákazu konat*. Jedná se o trestné činy tzv. čistě činnostní u nichž není podmínkou vznik určitého následku.¹¹

Konání tak ze své podstaty není v rovině trestního práva nijak problematická kategorie. Když hodím kámen do okna, rozbije se, protože zde platí zákon zachování energie. Jinými slovy pojmu myšlenku rozbít kamenem okno, následně vynaložím určitou energii, tedy kámen zvednu a hodím, a okno se rozbije, což je mnou cílená změna ve vnějším světě. Naproti tomu pozorovat takovou změnu vyvolanou opomenutím, to už se může zdát obtížnější, neboť základem omise je nedostatek vynaložené tělesné energie. Stroud opomenutí definuje jako „*umělý pojem spočívající v negaci určitého konání*“¹² a Kučera k tomu dodává, že „*opomenutí je ve své původní, přirozené podstatě „ničím“*. Není ontologickou (skutečností) kategorií, a z tohoto důvodu není vlastně ani možno jej empiricky hodnotit. To znamená, že otázka, zda někdo něco (určitou činnost) opomenul nebo naopak neopomenul, může být hodnocena a zodpovězena jedině v rovině právní.“¹³

Opomenutí jako právní pojem nelze stavět na roveň prosté nečinnosti, protože v každém okamžiku existuje nespočet činností, které opomíjíme, ale nejsme za to trestně odpovědní. Opomenutí v českém trestním právu tak spočívá v porušení *určité povinnosti konat*. Taková povinnost může být buď obecná, nebo zvláštní a v této souvislosti pak rozdělujeme trestné činy spáchané per omissionem na pravé a nepravé. Toto tradiční dvojí členění v zásadě odmítá kauzalitu opomenutí, neboť ta vyžaduje skutečnou vlnu energie, která však u opomenutí chybí.¹⁴ V důsledku toho se pak pro klasifikaci opomenutí používá konstrukt zvláštního vztahu mezi samotným opomenutím a eventuálním následkem (resp. účinkem).

---

¹¹ ŘÍHA, J. *Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 38.

¹² STROUD, D. A. *Mens rea; or, Imputability under the law of England*. London: Sweet & Maxwell, LTD, 1914. s. 4. [překl. 20. března 2019].

¹³ KUČERA, P. *Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část)*, *Trestněprávní revue*, 2011. č. 5. s. 129.

¹⁴ JESCHECK, H. H., WEIGEND, T. *Lehrbuch des Strafrechts: Allgemeiner Teil*. 5. vollständig neubearbeitete und erweiterte Auflage. Berlin: Duncker & Humboldt, 1996. s. 618.

Teoretické třídění jednání na konání a opomenutí zpravidla nečiní větší problémy, v konkrétním případě však klasifikace jednání nemusí být úplně jednoznačná. Např. v situaci, kdy lékař odpojí pacienta od přístrojů udržujících ho při životě a pacient v důsledku toho zemře, bude jednání lékaře posouzeno jako konání (odpojení od přístrojů) nebo opomenutí další léčby a nezabránění vzniku následku (smrti pacienta)? Nauka se přiklání k názoru, že je v takovém případě lékař zatížen zvláštní povinností a odpovídat bude za opomenutí.¹⁵ Přesto je na tomto příkladu patrné, jak nejasná hranice mezi oběma formami jednání může být.

---

¹⁵ ŘÍHA, J. *Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného*. Op. cit. s. 38.

2. Exkurz do historického vývoje trestněprávního pojetí opomenutí

Jednotlivé případy trestání opomenutí můžeme nalézt již ve starověkém Egyptě či Římě, nikdy se však nejednalo o obecně pojatou koncepci použitelnou podle stanovených kritérií. Trestně postihovány byly tehdy vždy jen předem specifikované situace. V římském právu se jednalo např. opomenutí otroka hájit svého pána před hrozícím nebezpečím nebo opomenutí syna varovat svého otce před léčkou ze strany ostatních bratrů. Tento trend pokračoval i ve středověku, kdy se trestalo např. opomenutí služby v armádě, neplnění povinností vyplývajících z lenních vztahů nebo neoznámení připravované zrady panovníka. K obratu od tohoto přístupu došlo až na přelomu 18. a 19. století.¹⁶

Jedním z průkopníků, který se pokusil o obecné rozlišení mezi konáním a opomenutím byl Ørsted, který ve své knize *O základech trestního zákonodárství* z roku 1818 použil pro opomenutí termínu „*negativní překročení zákona*.“¹⁷ Jeho charakteristice se však nedostalo větší pozornosti a obecná definice omise jako způsobu jednání tak stále chyběla. Teprve Feuerbach institut opomenutí hlouběji teoreticky rozpracoval. Právě a nepravé omisivní delikty ale později terminologicky vymezil až Luden, jehož užití názvosloví se i přes značný posun v pojetí opomenutí používá i v současnosti.¹⁸

Podstata pravých opomenutí spočívala podle Ludena v porušení příkazu, aniž by však docházelo k porušení cizích subjektivních práv. Naopak nepravá opomenutí způsobila do cizích subjektivních práv zasáhnout byla a pachatel tak skrze svou nečinnost mohl způsobit změnu ve vnějším světě. Právě v tom spatřoval Luden podstatu jejich nepravosti, neboť taková změna byla tradičně spíše znakem konání. Luden tak vymezil nepravé opomenutí jako zvláštní kategorii konání. Tato teorie však byla později překonána a nahrazena konceptem obecné a zvláštní povinnosti konat.

---

¹⁶ HUGHES, G. *Criminal Omissions*. Yale Law Journal. 1958, vol. 67, č. 4. s. 590

¹⁷ ØRSTED, A. S. *Über die Grundregeln der Strafgesetzgebung*. Kodaň: 1818. s. 311. [překl. 28. října 2018].

¹⁸ HERZBERG, R. D. *Die Unterlassung im Strafrecht und das Garantenprinzip*. Berlin: Walter de Gruyter 1972, s. 17.

Terminologicky však rozlišení na opomenutí pravá a nepravá zůstalo zachováno, ačkoliv např. dle Jeschecka by bylo přesnější označení jednoduchá a kvalifikovaná.¹⁹

Současné české pojetí opomenutí jako jedné z forem jednání v trestněprávním smyslu je výsledkem dlouhého, nikoli však výrazně dynamického vývoje. Vzhledem k tomu, že cílem této práce však není poskytnout vyčerpávající historickou analýzu, rozebere tato kapitola jen nejvýznamnější právní předpisy a některé legislativní práce, mezi které řadím:

- Zákon č. 177/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích;
- Profesorskou osnovu trestního zákona z roku 1926;
- Ministerskou osnovu trestního zákona z roku 1937;
- Trestní zákon č. 86/1950 Sb.;
- Trestní zákon č. 140/1961 Sb.;
- Vládní návrh trestního zákona z roku 2004.

2.1. Zákon č. 177/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích

Základem trestního práva na našem území se pro období od poloviny 19. století po vznik samostatného Československa stal trestní zákon uvozený císařským patentem č. 117/1852 ze dne 27. května 1852. Ačkoliv zpočátku platil pro celé území Rakouska-Uherska, od roku 1878 měli v uherské části monarchie zákon vlastní. Trestní zákon 1852 navazoval na trestní zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích ze dne 3. září 1803, přesto se však v řadě zásadních věcí lišil. Nový trestní zákon rozlišoval vedle zločinů a přestupků také přečiny. Z hlediska obsahu se jednalo pouze o hmotněprávní předpis a procesní právo bylo ponecháno zvláštní úpravě.²⁰

Opomenutí jako jedna z forem jednání, bylo zmíněno hned v ust. § 1 TZ 1852: „*Ke zločinu vyžaduje se zlého úmyslu. Zlý úmysl dává se však za vinu nejen tehda, když před tím,*

---

¹⁹ JESCHECK, H. H., WEIGEND, T. *Lehrbuch des Strafrechts: Allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 606.

²⁰ MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 276

než se něco před se vzalo nebo opominulo, anebo když se to před se bralo nebo opomíjelo, zlo, jež se zločinem jest spojeno, přímo bylo rozváženo a umíněno; nýbrž i, když z nějakého jiného zlého úmyslu něco bylo před se vzato nebo opominuto, z čeho zlo, které tím povstalo, obyčejně povstává, anebo alespoň snadno povstati může.“ Zákon zde kladl opomenutí na roveň konání, jak u trestných činů úmyslných, tak u nedbalostních. Zároveň byla shodně se současným pojetím vyloučena trestnost jednání v případě, kdy jej osoba nemohla ovládat (např. měla by epileptický záchvat). V takové situaci pak nejenže nejednala, ale také neopomíjela své povinnosti.²¹

V celé řadě trestných činů bylo opomenutí vymezeno přímo ve skutkové podstatě, a to např. v ust. § 139 TZ 1852: „Matce, která dítě své při porodu usmrtí, nebo úmyslným opominutím pomoci při porodu potřebné je zahynouti nechá, uložen budiž, vykonána-li vražda na dítěti manželském, těžký žalář doživotní. Bylo-li dítě nemanželské, tresce se to, bylo-li usmrceno, těžkým žalářem od deseti až do dvaceti let, zahynulo-li však dítě opominutím potřebné pomoci, od pěti až do deseti let.“ Explicitní vyjádření u jednotlivých trestných činů přesto nebylo podmínkou pro trestnost takového jednání, to bylo shodně jako dnes trestné obecně v souvislosti s porušením konkrétní povinnosti konat.²²

V roce 1918 recipoval československý stát dle čl. 2 recepčního zákona č. 11/1918 Sb. z. a n. veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení. V oblasti trestního práva byl tak bez dalšího převzat nejen trestní zákon 1952, který prošel hned v roce 1918 nutnou novelizací, ale také předpisy uherské. Na základě Versailleské smlouvy bylo roku 1920 připojeno k Československu ještě Hlučínsko, kde do té doby platilo navíc trestní právo německé. Tento trialismus byl však vyřešen ještě v tomtéž roce, když byla v Hlučínsku zavedena trestní úprava původně rakouská platná na českém území, na Slovensku však nadále platily předpisy uherské.²³

---

²¹ KALLAB, J. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich a.s. v Praze, 1935. s. 34.

²² KALLAB, J. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich a.s. v Praze, 1935. s. 64.

²³ MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 400.

2.1.1. Profesorská osnova z roku 1926

Územní roztržitost práva v Československu vycházející navíc z režimu, od něhož měl nový demokratický stát snahu se distancovat, považovali mnozí představitelé odborné právní veřejnosti za neúnosnou. Proto byla již v červnu 1920 založena Komise pro reformu trestního zákona, jejímž předsedou byl zvolen uznávaný právní teoretik August Miřička, děkan Právnické fakulty UK a pozdější rektor Univerzity Karlovy. Jednalo o se o soukromý projekt nezávislých expertů, který však finančně podporovalo Ministerstvo spravedlnosti ve snaze získat podklad pro vlastní vládní osnovu jednotného trestního zákona. Komise nejprve zpracovala zásady, na kterých měl být nový kodex postaven a poté se zaměřila na zpracování obecné a zvláštní části. Závěrečné jednání Komise se konalo v červnu 1925. Následně byl návrh odůvodněn a zrevidován a výsledek byl v roce 1926 publikován Ministerstvem spravedlnosti pod názvem *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového*.²⁴ Zveřejněním osnovy se dostala veřejnosti (zejména tedy právníckým kruhům) možnost se s návrhem seznámit, čímž získala „příležitost přispěti posudky a náměty k tomu, aby Národnímu shromáždění mohl býti předložen návrh co nejdokonalejší.“²⁵

Výslovnou úpravu opomenutí osnova 1926 neobsahovala, protože podle jejího odůvodnění bylo opomenutí již zahrnuto ve výrazu *trestné jednání*.²⁶ Samostatně v jednotlivých skutkových podstatách se však omise jako způsob jednání objevovala celkem často. Jako příklad lze uvést v této práci dále podrobně rozebrané nepřekažení trestného činu vymezené v ust. § 212 osnovy 1926 takto: „Kdo opomine překaziti zločin nebo přečin nebo škodu z něho přímo hrozící, ač tak mohl učiniti snadno a bez nebezpečí pro sebe a osoby blízké, trestá se vězením od čtrnácti dnů do šesti měsíců (§ 78) nebo žalářem od jednoho měsíce do jednoho roku.“²⁷

---

²⁴ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Meziválečné trestní právo a věda trestního práva v Československu*. In Malý, K., Soukup, L. (eds.). *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938)* a jejich místo ve střední Evropě. Svazek 2. Praha: Karolinum, 2010. s. 822–823.

²⁵ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1926. s. 8.

²⁶ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. II. Odůvodnění osnov*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1926. s. 50.

²⁷ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1926. s. 56.

Osnova 1926 se však ve skutečný trestní zákon nikdy neproměnila. Z důvodu hospodářské krize a související nutnosti úspor ve všech odvětvích se ukázala jako přílišná zátěž pro již tak přetíženou státní správu a justici. Posloužila však jako základ pro osnovu trestního zákona z roku 1937, kterou vypracovalo Ministerstvo spravedlnosti, nutno poznamenat, že již bez účasti akademické obce.²⁸

2.1.2. Ministerská osnova z roku 1937

Osnova 1937 čítala o skoro 90 paragrafů více než osnova 1926, ačkoliv z ní v mnohém vycházela. Osnova 1937 začlenila do ust. § 16 výslovně znovu i opomenutí: „*Neustanovuje-li zákon jinak, platí, co ustanovuje o činu spáchaném konáním, také o činu spácháním opominutím konání, k němuž byl viník povinen.*“²⁹ Z odůvodnění tohoto ustanovení vyplývá, že chápání opomenutí se již tehdy značně blížilo pojetí dnešnímu. Jako příklad omisivního deliktu pravého zde byl uveden trestný čin nepřekažení a neoznámení trestného činu upravený v § 212 osnovy 1937, který je jedním z nejtypičtějších zástupců této skupiny i v současnosti. Dále osnova 1937 popisovala také omisivní delikty nepravé jako delikty, jejichž skutková podstata možnost spáchání opomenutím výslovně neobsahuje, ale zákon u nich postihuje způsobení určitého výsledku (poruchu/ohrožení právního statku). V takových případech pak nebylo rozhodné, jestli byl výsledek způsoben konáním nebo opomenutím, neboť byly obě tyto formy jednání postaveny naroveň.³⁰

Konkrétní povinností konat se podle odůvodnění osnovy 1937 rozuměla povinnost právní (nikoli mravní), u níž stačilo, aby byla jako právní povinnost všeobecně uznávána. Jako příklad uvádí povinnost odstranit nebezpečí, které pachatel sám způsobil (v dnešním pojetí tzv. ingerence). Mezi delikty, které nebylo již z jejich podstaty možné spáchat opomenutím, řadilo odůvodnění delikty tzv. formální, tedy čistě činnostní.³¹

---

²⁸ *Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1937. s. 162.

²⁹ *Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon.* Op. cit. s. 9.

³⁰ *Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon.* Op. cit. s. 181.

³¹ Tamtéž.

Ani osnova 1937 se však do sbírky zákonů neprobojovala. Tentokrát nebyla na vině ani tak nepříznivá hospodářská situace, jako spíš hluboká společenská krize, která vyústila v odtržení Slovenska, a obsazení zbytku Československa nacisty. Najednou se tak objevily daleko palčivější problémy, než byla potřeba nového trestního kodexu.

2.2. Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Trestněprávní úpravu v Československu se podařilo sjednotit až v souvislosti s politickými změnami po roce 1948, kdy se měl nový trestní kodex stát nástrojem trestních represí sloužících k dosažení cílů nového režimu. Nakonec k tomuto účelu lépe posloužil již v roce 1948 přijatý zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidové demokratické republiky. Nový trestní zákon byl přijat až jako výsledek tzv. právnícké dvouletky, tedy období v letech 1948–1950, kdy bylo Ministerstvo spravedlnosti Vládou pověřeno vypracováním nových kodifikací všech právních odvětví, které měly reflektovat nové sociální a politické poměry. S ohledem na relativně krátkou dobu pro přípravu trestního zákona č. 86/1950 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. srpna 1950, vycházelo Ministerstvo v mnohém i z osnovy 1937.³²

Jednalo se o zákon unifikační, kterým byla sjednocena jednak trestněprávní úprava na českém a slovenském území, ale i trestní právo obecné, vojenské a mládeže. Po obsahové stránce došlo k zúžení jeho působnosti, když kriminalizoval jen činy nejzávažnější, zatímco protispolečenské činy nižšího významu byly kvalifikovány jako přestupky a odsunuty do současně přijatého trestního zákona správního č. 88/1950 Sb. S ohledem na to pak trestní zákon 1950 definoval jen jedinou kategorii deliktů. Namísto původního *zločinu, přečinu a přestupku* byl zaveden jednotný pojem *trestný čin*.³³ Ten byl vymezen v ust. § 2 TZ 1950 ve světle materiálního pojetí jako „*jen takové pro společnost nebezpečné jednání, jehož výsledek uvedený v zákoně pachatel zavinil.*“ Důraz byl tedy kladen nejen na formální naplnění znaků skutkové podstaty, ale zejména na materiální závažnost takového jednání pro společnost. Toto vymezení

---

³² SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. s. 51.

³³ Tamtéž.

bylo nejen obratem od původní rakouské kodifikace, ale odlišovalo se i od obou vypracovaných osnov, které pracovaly s triparticí trestných činů, přičemž jejich vymezení bylo čistě formální.

Opomenutí jako způsob jednání bylo v tomto zákoně vymezeno samostatně, jak to předpokládala osnova 1937, ale jeho formulace byla významně pozměněna. Definice byla zařazena do výkladových ustanovení v hlavě sedmé, a to do § 75 odst. 2 TZ 1950 v tomto znění: „*Jednáním se rozumí i opominutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen.*“ Tato povinnost mohla být podle dobového komentáře z redakce Rudolfa Glogara vyjádřena v zákoně, mohla vzniknout na základě smlouvy, nebo z převzetí závazku či přechozího nebezpečného jednání.³⁴

2.3. Trestní zákon č. 140/1961 Sb.

V létě roku 1960 byla přijata Ústava ČSSR, která vycházela z představy, že československá společnost vstoupila do nového etapy socialismu. V této souvislosti došlo opět k přijetí nových kodifikací stěžejních právních odvětví, zejména práva občanského a trestního. Dne 1. ledna 1962 nabyl účinnosti trestní zákon č. 140/1961 Sb.

Nového vymezení se dočkal trestný čin, který zákonodárce mírně přeformuloval jako „*pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně.*“³⁵ Stále však byl kladen důraz na jeho materiální pojetí jako čin pro společnost nebezpečný. Opomenutí nezaznamenalo ve své úpravě žádnou změnu, s výjimkou záměny původního výrazu *opominutí* za *opomenutí*, a do § 89 odst. 3 (později odst. 2) TZ 1961 bylo přejato znění z trestního zákona 1950: „*Jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen.*“

Při výkladu tohoto ustanovení byla u opomenutí již akcentována přibližně stejná závažnost jako u konání. Tato měla být zajištěna skrze tzv. zvláštní povinnost, s jejímž

---

³⁴ GLOGAR, R. *Trestní zákon, komentář*. Praha: Orbis, 1958. s. 27-29.

³⁵ § 3 odst. 1 TZ 1961

splněním určitou osobou společnost předem počítala. Zdroje zvláštní povinnosti konat v ustanovení vymezeny nebyly a judikatura mezi ně tehdy řadila zákon, resp. jiný právní předpis, úřední výrok, smlouvu a předchozí nebezpečné jednání. Oproti předchozí úpravě tak došlo k rozšíření katalogu zdrojů, což je doposud přetrvávající tendence. Jestliže byla tato povinnost porušena, došlo ke vzniku odpovědnosti za změnu na hmotném předmětu útoku (následek) nebo jeho ohrožení (účinek). Trestné činy, které bylo možné spáchat jak konáním, tak opomenutím zvláštní povinnosti konat, byly označeny jako nepravé (tzv. výsledečné) a bylo třeba je odlišovat od omisivních deliktů pravých, které šlo spáchat jen čistou omisí, kterou trestní zákon přímo vymezoval ve skutkové podstatě. Toto pojetí ve své podstatě platí i přes rozdílnou charakteristiku opomenutí v platném trestním zákoníku do současnosti.³⁶

2.4. Vládní návrh trestního zákona z roku 2004

Po vzniku České republiky k 1. lednu 1993 zůstal na našem území platný výše uvedený trestní zákon 1961, a to v souladu s čl. 1 odst. 1 ústavního zákona č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky. V souvislosti s ekonomickými, sociálními a politickými změnami, které přinesl pád totality a rozdělení Československa, byl tento trestní kodex podroben velkému množství novelizací (od převratu v roce 1989 až po přijetí nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. byl novelizován více než šedesátkrát). Přesto však začalo být brzy jasné, že přijetí kodexu nového je nevyhnutelný krok v oproštění se od komunistické minulosti, neboť platný trestní zákon byl i přes četnost novel vyjadřující snahu přizpůsobit jej aktuálnímu stavu společnosti stále „*poznámenán politickoprávní doktrínou totalitního státu.*“³⁷

V dubnu 2001 schválila vláda České republiky věcný záměr kodifikace trestního práva hmotného a ministr spravedlnosti byl pověřen tím, aby do konce roku 2002 předložil vládě hotový návrh. Vedoucím prací na novém kodexu se stal Pavel Šámal

---

³⁶ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon: komentář. Díl I, (§ 1 až § 90)*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004. s. 649–651.

³⁷ ŠÁMAL, P. *Osnova trestního zákoníku 2004–2006*. Vydání první. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 2.

a zejména díky jeho enormnímu nasazení se návrh povedlo v časovém limitu zpracovat. V červenci 2004 předložila Vláda návrh Poslanecké sněmovně.

Návrh (sněmovní tisk č. 744³⁸) se v Poslanecké sněmovně projednával více než rok a vyšel z ní ověřen o celou řadu pozměňovacích návrhů. Senát jej však poté během jednoho měsíce zamítl. Problematické se ukázaly být zejména otázky hranice trestní odpovědnosti, eutanazie nebo formálního pojetí trestného činu. Nejasná byla i celková koncepce návrhu, jejíž kontury se s každou dílčí změnou více a více rozostřovaly, a nakonec se z návrhu stal jakýsi hybrid, který v závěrečném hlasování v březnu 2006 nepodpořila znovu ani Poslanecká sněmovna.³⁹

Takový výsledek byl vzhledem k vysoké kvalitě návrhu překvapivý a jeho osud byl zřejmě vyústěním vypjaté předvolební atmosféry, kdy snaha o jasné vymezení zájmů jednotlivých politických stran vedla k nemožnosti vést jakoukoliv konstruktivní diskuzi.⁴⁰ Na tomto případu se jasně potvrdilo, jak problematické přijímání velkých kodexů je, když se legislativní proces roztáhne přes velkou část volebního období a na jeho konci se stane municí do předvolebního boje. V takových situacích by se jistě osvědčila strategie, kdy by se koncepce zákona schvalovala předem, čímž by se předešlo rozsáhlým zásahům do textu v rámci legislativního procesu.⁴¹

Z hlediska struktury byl tento návrh trestního zákona rozdělen do tří částí – obecné, zvláštní a společných, přechodných a závěrečných ustanovení. Obecná část neobsahovala úsek pojmenovaný výkladová ustanovení, jak to mu je u současného trestního zákoníku v VIII. hlavě, ale obsahově téměř shodná interpretační pravidla zahrnula do společných ustanovení části třetí. Úprava opomenutí se tak dostala až do samotného závěru kodexu, do ust. § 397 osnovy 2004 (z celkového počtu 425 paragrafů). S ohledem na skutečnost, že se jednalo o ustanovení, které totožně s celou

---

³⁸ PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 744. Vládní návrh trestního zákoníku. In: www.psp.cz [online]. [cit dne 13. prosince. února 2019]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=0>

³⁹ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. Op. cit. s. 477.

⁴⁰ VÁLKOVÁ, H. *Česká reforma trestního práva hmotného na rozcestí – bilance a perspektivy*. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 7. s. 218.

⁴¹ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. Op. cit. s. 477.

skupinou společných ustanovení vysvětlovalo základní pojmy užitě jak v obecné, tak v zvláštní části, zdá se toto zařazení celkem nešťastné, neboť v zásadě odporuje logickému uspořádání. Dle mého názoru by bylo mnohem výhodnější upravit opomenutí jako jednu z forem jednání hned v úvodu kodexu vedle jeho působnosti, předpokladů trestní odpovědnosti atd. Je zřejmé, že i toto řazení prošlo při přijímání současného trestního zákoníku (který z osnovy 2004 v mnohém vychází) diskuzí, neboť byla výkladová ustanovení nakonec zařazena do obecné části.

Samotná charakteristika opomenutí jako formy jednání se podle Šámala dočkala *zpřesnění*,⁴² když byla nově doplněna o uzavřený výčet pěti zdrojů zvláštní povinnosti konat: *zákon, jiný právní předpis, úřední rozhodnutí, dobrovolné převzetí povinnosti konat a předchozí nebezpečné jednání*. Tento obrat od neurčité formulace v ust. § 89 odst. 2 v TZ 1961 sklidil od odborné veřejnosti značnou kritiku, která poukazovala zejména na neschopnost úpravy reagovat na specifičnost mezilidských vztahů a každodenních situací, které by mohly vznik zvláštní povinnosti konat z racionálního hlediska odůvodňovat, ale ani extenzivním výkladem je pod ust. § 397 osnovy 2004 nebude možné podřadit.

2.5. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

Nakonec se trestní kodex podařilo prosadit až v lednu 2009 a od 1. ledna 2010 tak v České republice platí nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., který se z velké části inspiroval v neúspěšné osnově 2004. Úprava opomenutí nedoznala zásadních změn a do nového kodexu byl téměř v nezměněné podobě včleněn § 112, do něhož však zákonodárce v souvislosti s kritikou přílišné určitosti a ohraničenosti pramenů zvláštní povinnosti v osnově 2004 zařadil navíc ještě zvláštní důvod, na jehož základě byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen konat (viz. třetí kapitola).

---

⁴² ŠÁMAL, P. *Osnova trestního zákoníku 2004–2006*. Vydání první. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 359.

3. Současná úprava omisivních trestných činů

Jak bylo již řečeno v kapitole první, jednání se jako jeden z prvků objektivní stránky trestného činu v trestním právu projevuje buď jako konání, nebo jako opomenutí. Opomenutí však nemusí být za všech okolností trestněprávně relevantní, protože ne každá nečinnost zakládá trestní odpovědnost. Při posuzování trestnosti opomenutí podle trestního zákoníku je tak potřeba dosáhnout alespoň srovnatelné závažnosti, jakou může vyvolat konání. Pro tento účel byla pro omisivní trestní činy zakotvena podmínka porušení určité právní povinnosti konat.⁴³ „Nestačí tak porušení povinnosti vyplývající pouze z morálních pravidel.“⁴⁴ Ta mohou obsah povinnosti blíže specifikovat, ale sama ji založit nemohou.

Tato povinnost může být dvojího druhu, a to obecná a zvláštní. Podle porušení té či oné povinnosti se pak dále rozlišují omisivní delikty na pravé, které lze spáchat výhradně opomenutím, a na nepravé, jejichž skutkovou podstatu je možné naplnit nejen opomenutím, ale i konáním. „Skutečnost, zda šlo v konkrétním případě o porušení povinnosti obecné, nebo naopak zvláštní, má však význam nejen pro konstatování, zda šlo o pravý či nepravý omisivní trestný čin, nýbrž, a to především, pro zjištění případné pachatelovy odpovědnosti za následek (účinek).“⁴⁵ Tu pachatel ponese v případě porušení povinnosti zvláštní. Jestliže však poruší povinnost obecnou, způsobení následku nebude mít na vznik jeho trestní odpovědnosti žádný vliv. To znamená, že i v případě, kdy změna ve vnějším světě nenastane a pachatelova nečinnost nezpůsobí žádný negativní následek, bude jeho jednání trestné podle trestního zákoníku.

3.1. Pravé omisivní trestné činy

Porušení obecné povinnosti konat tak vede k trestní odpovědnosti jen za konkrétní akt nečinnosti a skutková podstata trestného činu, který lze spáchat výhradně čistou

---

⁴³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 128.

⁴⁴ Rozhodnutí č. 7/1988 Sb. rozh. tr.

⁴⁵ KUČERA, P. *Příspěvek k otázce, kdo všechno může být garantem podle § 112 TrZ*. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3. s. 70.

omisí, vznik následku neobsahuje. Ten tak nemá na posouzení konkrétního deliktu vliv, a to ani v případě, že bylo pachatelovým záměrem následek způsobit.

Obecná povinnost konat je zpravidla adresována všeobecně všem lidem, popř. v zákoně určitým způsobem vymezené množině. Např. § 151 TZ stanovuje obecnou povinnost pomoci pro řidiče dopravního prostředku. Zvláštní vztah pachatele k určité osobě, o kterou má pečovat nebo ji chránit, nebo k určitému předmětu či zdroji nebezpečí, který je zapotřebí kontrolovat, zde není předem dán.⁴⁶ „*Nerespektováním příkazu konat, resp. opomenutím zákonem přikázaného konání je skutková podstata pravého omisivního trestného činu naplněna. Jinak než opomenutím ji naplnit nelze.*“⁴⁷

Obecná povinnost konat je stanovena přímo v konkrétních deliktech zvláštní části trestního zákoníku. Z těch nejtypičtějších lze uvést zejména trestný čin neposkytnutí pomoci podle ust. § 150 TZ, neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle ust. § 151 TZ a dále pak některé z trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných jako je nepřekažení a neoznámení trestných činů vyjmenovaných v ust. § 367 a ust. § 368 TZ.

Omisivní delikty pravé lze dále rozčlenit na delikty pravé obecné, kterým je např. již zmíněný trestný čin neposkytnutí pomoci podle ust. § 150 odst. 1 TZ, a omisivní delikty pravé speciální, pod které lze podřadit trestný čin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle ust. § 151 TZ nebo zanedbání povinné výživy podle ust. § 196 TZ. Tato druhá kategorie má zvláštní praktickou vazbu na omisivní delikty nepravé, kdy omisivní delikt pravý speciální může snadno *konvertovat* na nepravý jen s ohledem na zvláštní postavení pachatele vůči oběti, tzn. jeho eventuální zvláštní povinnost konat.⁴⁸

---

⁴⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1261.

⁴⁷ KUČERA, P. *Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část)*. Op. cit. s. 131.

⁴⁸ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 253–254.

3.1.1. Neposkytnutí pomoci (§ 150 a § 151 TZ)

Trestné činy neposkytnutí pomoci podle ust. § 150 TZ a neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle ust. § 151 TZ byly ve starém trestním zákoně 1961 zařazeny do skupiny trestných činů *hrubě narušujících občanské soužití*, nově je však nalezneme po vzoru zahraničních úprav mezi trestnými činy *ohrožujícími život nebo zdraví*. S ohledem na významnost chráněného zájmu tzn. objektu trestných činů neposkytnutí pomoci, kterým je zachování života a zdraví osob ocitnuvších se v situacích vymezených v ust. § 150 nebo ust. § 151 TZ, byly oproti předchozí úpravě také zvýšeny trestní sazby za uvedené delikty.⁴⁹

Trestné činy neposkytnutí pomoci vymezuje trestní zákoník ve třech základních skutkových podstatách, které jsou navzájem propojeny vztahem speciality. Nejobecněji stanovuje povinnost poskytnout pomoc ust. § 150 odst. 1 TZ, k němuž je speciální ust. § 150 odst. 2 TZ. Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle ust. § 151 TZ je pak speciální k oběma odstavcům předchozího paragrafu. Liší se od sebe zejména subjektem a objektivní stránkou.

Všechny skutkové podstaty lze naplnit jen čistou omisí a z hlediska zavinění jen úmyslně. Pachatel všech těchto deliktů je zatížen obecnou povinností konat a v důsledku jejího porušení odpovídá pouze za akt nečinnosti, nikoli za poruchu, která v konkrétním případě nastane (újma na zdraví, smrt apod.). V případě, že by se pachatel nacházel v určitém právním vztahu k oběti, např. by se jednalo o matku s dítětem, šlo by naopak o povinnost zvláštní ve smyslu ust. § 112 TZ a matka by s ohledem na okolnosti a formu zavinění odpovídala za některý poruchový delikt spáchaný per omissionem (ublížení na zdraví, vraždu apod.).⁵⁰

---

⁴⁹ U neposkytnutí pomoci podle ust. § 150 TZ se horní hranice trestu odnětí svobody zvýšila o jeden rok na dva (odst. 1) resp. tři (odst. 2) roky a u neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle ust. § 151 TZ z tří až na pět let.

⁵⁰ Rozhodnutí č. 30/1998 Sb. rozh. tr.

Pachatelem trestného činu podle ust. § 150 odst. 1 TZ může být kdokoliv⁵¹, kdo je schopen bez ohrožení sebe sama nebo někoho dalšího bezprostředně pomoci osobě, která „*jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění*“ nebo „*kteřá je v nebezpečí smrti.*“⁵² Díkce zákona tak stanovuje hned několik podmínek, které musí být kumulativně splněny, aby nastala situace, při níž bude neposkytnutí pomoci posouzeno jako trestný čin podle ust. § 150 odst. 1 TZ.

Prvním aspektem je závažnost poruchy zdraví, která již nastala nebo hrozí. V ustanovení je záměrně použito sloveso *jeví se* namísto *je*, protože pro trestní odpovědnost není rozhodující, jestli dotčené osobě skutečně hrozí smrt nebo zda opravdu utrpěla vážnou poruchu zdraví ve smyslu ust. § 122 odst. 2 TZ. Zásadní je, jak se to *jeví* okolí. Vážná porucha zdraví se však předpokládá za okolností a podmínek, při nichž lze *i bez odborných znalostí medicíny* usuzovat, že došlo k vážnému zranění. Pro povinnost poskytnout pomoc není relevantní, jestli se osoba vystaví nebezpečí smrti vlastní vinou nebo se sama uvede do stavu vážné poruchy zdraví (např. při pokusu o sebevraždu).⁵³

Poněkud sporná je situace, v níž dotyčný pomoc zásadně odmítá. Zatímco např. Šámal v komentáři uvádí, že odmítnutí pomoci zraněnou osobou není pro trestní odpovědnost za neposkytnutí pomoci rozhodující,⁵⁴ Ústavní soud později v senátním nálezu ze dne 2. ledna 2017, sp.zn. I. ÚS 2078/16 dovodil, že „*vyjádří-li dospělá svéprávná osoba nesouhlas s poskytnutím péče lékaře či jiné osoby, je třeba toto přání respektovat,*“ neboť „*jiný postup by byl porušením jejího základního práva na respektování její svobodné vůle.*“⁵⁵ Neposkytnutí pomoci v situaci, kdy je pomoc odmítána, by tak neměla být hodnocena jako protiprávní (tj. dle Ústavního soudu ke vzniku trestní odpovědnosti nedojde).

---

⁵¹ V zásadě ale pouze fyzická osoba. V negativním výčtu ustanovení § 7 zákona ZTOPO, sice trestné činy poskytnutí pomoci zmíněny nejsou, ale ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 ZTOPO je spáchání těchto trestných činů právnickou osobou z její povahy vyloučeno.

⁵² § 150 odst. 1 TZ

⁵³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1593.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 2. ledna 2017, sp. zn. I ÚS 2078/2016

Dalším aspektem tohoto deliktu je, co se rozumí pod tzv. potřebnou pomocí. Ta bude v každém jednotlivém případě hodnocena jinak, a to s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem a možnostem zachránce. Vždy ale musí jít o pomoc, která se jeví jako nejlepší způsob k „odvrácení nebo snížení nebezpečí smrti“, což bude v konkrétním případě zejména „první pomoc, kterou mohou a jsou schopni poskytnout ti, kdo jsou na dosah ohroženého.“⁵⁶ Přitom nezáleží na tom, jestli je taková pomoc skutečně způsobilá vést k záchraně.⁵⁷ Nemusí jít ani o faktické poskytnutí první pomoci, potřebná pomoc může spočívat také v přivolání záchranné služby.⁵⁸

Trestní odpovědnost nenastane, pokud zachránce nemůže potřebnou pomoc poskytnout, aniž by vystavil nebezpečí sám sebe nebo někoho dalšího.⁵⁹ Takové nebezpečí však musí mít určitou intenzitu. Je proto rozdíl pokoušet se zachránit osobu z hořícího domu, kdy reálně hrozí, že by zachránce mohl v domě uhořet nebo se udusit, oproti situaci, kdy pomoc potřebuje dítě topící se na mělčině, kde má dospělý zachránce vodu do pasu. Jestliže se nebezpečí váže jen k určitému druhu pomoci, je zachránce povinen poskytnout podle svých možností jiný druh pomoci, tedy např. neplavec může hodit tonoucímu záchranný kruh.⁶⁰ Nebezpečím v tomto ohledu není nebezpečí trestního stíhání.⁶¹ Povinnost pomoci pak odpadá v situaci, kdy pomoc již poskytl někdo další a není možné k pomoci víc přispět. Jinak tomu však bude, jestliže je někdo schopen poskytnout pomoc účinnější nebo je zapotřebí součinnosti několika osob.⁶²

„Pachatel z trestných činů proti životu a zdraví nemůže být zároveň uznán vinným za neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 TZ oběti jeho činu,“⁶³ a to ani v situaci, kdy by se vzniku škodlivého následku dalo zabránit, kdyby pachatel např. včas zavolal

---

⁵⁶ Rozhodnutí č. 37/1963 Sb. rozh. tr.

⁵⁷ Rozhodnutí č. 112/1952 Sb. rozh. tr.

⁵⁸ Rozhodnutí č. 4/1969 Sb. rozh. tr.

⁵⁹ Rozhodnutí č. 52/1981 Sb. rozh. tr.

⁶⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 551.

⁶¹ Rozhodnutí č. 9/1967 Sb. rozh. tr.

⁶² NOVOTNÝ, O., VOKOUN R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 59.

⁶³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 551.

záchrannou službu. Neposkytnutí pomoci je již součástí závažnějšího deliktu spočívajícího ve způsobení následku.⁶⁴

Povinnost poskytnout pomoc podle ust. § 150 odst. 2 TZ pochází ve srovnání s přechozím odstavcem z povahy zaměstnání. To znamená, že pachatelem tohoto trestného činu může být jen omezená skupina osob, které jsou k poskytnutí pomoci určitým způsobem kvalifikované jako např. lékaři, zdravotní sestry, členové horské služby nebo plavčíci. Na rozdíl od obecné úpravy v ust. § 150 odst. 1 TZ zde chybí osvobozující podmínka, kdy povinnost poskytnout pomoc odpadá v situaci, v níž by hrozila újma na zdraví nebo smrt samotnému zachránci nebo někomu jinému.

Obecná povinnost konat podle ust. § 150 odst. 2 TZ se svým obsahem částečně překrývá se zvláštní povinností podle ust. § 112 TZ a v případě, kdy dojde ke vzniku následku na životě a zdraví, je pachatel odpovědný pouze za příslušný poruchový delikt.⁶⁵ Typicky se bude jednat o případ, kdy lékař neposkytne pomoc osobě, která jeví známky vážné poruchy zdraví. Jestliže této osobě nevzniknou žádné zdravotní následky bude lékař trestně odpovědný podle ust. § 150 odst. 2 TZ. V opačném případě bude lékař „*trestně odpovědný v závislosti na formě zavinění podle ustanovení o poruchových trestných činech proti životu a zdraví.*“⁶⁶

Trestný čin je v obou případech podle ust. § 150 TZ dokonán v případě, že pachatel nezačne s poskytováním pomoci okamžitě, jakmile je po fyzické i psychické stránce schopen, tzn. jakmile je v bezprostřední blízkosti zraněného a uvědomuje si, co se děje. A to i v případě, že se pachatel z místa vzdálí, ale následně se na popud jiné osoby zase vrátí.⁶⁷

---

⁶⁴ Výtah ze zhodnocení praxe soudů při rozhodování o trestných činech proti životu a zdraví Trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. října 1985, sp. zn. Tpjf 24/85 (č. 16/1986 Sb. rozh. tr.)

⁶⁵ JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 7. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. s 233.

⁶⁶ Rozhodnutí č. 37/1998 Sb. rozh. tr.

⁶⁷ Rozhodnutí č. 30/1951 Sb. rozh. tr.

Neposkytnutí pomoci podle ust. § 151 TZ je z trojice uvedených trestných činů nejspecifičtější co do osoby pachatele, jímž je řidič dopravního prostředku, který měl účast na dopravní nehodě. Z hlediska výskytu je ze skupiny trestných činů neposkytnutí pomoci také nejčastější.⁶⁸ Řidičem ve smyslu tohoto ustanovení nemusí být jen řidič automobilu, ale dopravním prostředkem může být také jízdní kolo⁶⁹ nebo např. povoz tažený koňmi.⁷⁰ Účast na nehodě může mít hned několik podob a nejedná se jen o řidiče, který nehodu způsobil, ale také o řidiče, který se v situaci nijak neprovinil. Účastníkem dopravní nehody je tak každý řidič dopravního prostředku, který v nehodě hrál nějakou roli, tzn. k nehodě nějak přispěl, a to bez ohledu na zavinění.⁷¹

S ohledem na zdravotní stav má nejširší povinnost poskytnout pomoc právě řidič dopravního prostředku, neboť újma na zdraví nemusí dosahovat intenzity ublížení na zdraví a ke vzniku povinnosti stačí, když daná osoba nějakou pomoc potřebuje.⁷² Tato povinnost odpadá stejně jako u ust. § 150 odst. 1 TZ v případě, kdy by zachránci nebo další osobě v souvislosti s poskytováním pomoci hrozilo nebezpečí. Tím není myšleno nebezpečí trestního stíhání. S ohledem na osobu řidiče lze v tomto případě za potřebnou pomoc považovat i odvezení zraněné osoby vlastním vozidlem do nemocnice (jestliže lze z povahy zranění usuzovat, že se zraněné osobě neodborným převozem nepřitíží).⁷³

Stejně jako v předchozích případech, se trestný čin považuje za dokonáný v momentě, kdy pachatel nezačne s poskytováním pomoci ihned, jakmile je k tomu schopen. Řidič zúčastněný na nehodě však není povinen pomoci, jestliže další účastník nehody je zjevně nezraněn nebo je na místě mrtev. Jestliže však řidič z nehody ujede, aniž by se

---

⁶⁸ Samotných činů neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle ust. § 151 TZ se obecně řeší do sta případů za rok, jak vyplývá z ročenek kriminality dostupných na <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

⁶⁹ Rozhodnutí č. 6/1953 Sb. rozh. tr.

⁷⁰ Rozhodnutí č. 30/1951 Sb. rozh. tr.

⁷¹ Rozhodnutí č. 37/1969 Sb. rozh. tr.

⁷² Rozhodnutí č. 112/1952 Sb. rozh. tr.

⁷³ Rozhodnutí č. 37/1963 Sb. rozh. tr.

přesvědčil, že jeho pomoc v dané situaci není potřebná, ponese odpovědnost za pokus neposkytnutí pomoci podle ust. § 21 odst. 1, § 151 TZ.⁷⁴

Vzhledem k tomu, že trestné činy neposkytnutí pomoci jsou subsidiární k úmyslným poruchovým deliktům proti životu a zdraví (neposkytnutí pomoci je zde již obsaženo), jednočinný souběh je zde vyloučen.⁷⁵ Avšak v situaci, kdy je řidič účastníkem dopravní nehody, při níž dojde ke způsobení újmy z nedbalosti jiné osobě, a řidič od nehody odjede, budou se tyto dva skutky posuzovat samostatně ve vícečinném souběhu.⁷⁶ Jestliže ale bude způsobení újmy řidičovým záměrem (např. bude jiného řidiče úmyslně vybržd'ovat na dálnici), bude jednání takového řidiče posouzeno jen jako příslušný poruchový delikt (např. těžké ublížení na zdraví podle § 145 TZ).⁷⁷

3.1.2. Nepřekážení a neoznámení trestného činu (§ 367 a § 368 TZ)

Dalšími trestnými činy, které jsou v trestním zákoníku vymezeny jako čistě omisivní, jsou dva delikty ze skupiny trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných, a to nepřekážení trestného činu podle ust. § 367 TZ a neoznámení trestného činu podle ust. § 368 TZ. Obě tyto skutkové podstaty taxativně vyjmenovávají trestné činy, za jejichž *nepřekážení* nebo *neoznámení* ponese daná osoba trestní odpovědnost. Smyslem těchto ustanovení je zájem na tom rozšířit okruh osob, jejichž povinností je boj proti trestné činnosti, a snaha zabránit páčání nejzávažnějších trestných činů nebo usnadnit dopadení a potrestání pachatelů.⁷⁸

Trestný čin nepřekážení trestného činu spočívá v úmyslné nečinnosti osoby v situaci, kdy se hodnověrným způsobem dozví, že někdo připravuje nebo páčá některý z trestných činů vyjmenovaných v ust. § 367 odst. 1 TZ. Z tohoto ustanovení vyplývá

---

⁷⁴ Rozhodnutí č. 38/1963 Sb. rozh. tr.

⁷⁵ NOVOTNÝ, O., VOKOUN R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 60.

⁷⁶ Rozhodnutí č. 8/1984 Sb. rozh. tr.

⁷⁷ Rozhodnutí č. 18/2011 Sb. rozh. tr., rozhodnutí č. 21/1983 Sb. rozh. tr.

⁷⁸ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 2863.

obecná povinnost překazit konkrétní trestný čin, čímž se rozumí jednání, které je za daných okolností způsobilé odvrátit spáchání trestného činu ve stádiu přípravy nebo pokusu, a to za použití libovolných přiměřených prostředků (fyzického či psychického působení, vytvoření překážky, varování dalších osob nebo nahlášení příslušným orgánům podle odst. 3). Tuto povinnost může porušit každá fyzická osoba⁷⁹, která není ve smyslu ust. § 23 TZ spolupachatelem trestného činu, který by měl být překažen, nebo účastníkem podle ust. § 24 TZ. Jestliže se však bude jednat např. o policistu, kterému v dané situaci vyplývá z povahy jeho zaměstnání povinnost zvláštní ve smyslu ust. § 112 TZ, bude jeho nečinnost posouzena jako pomoc ve formě opomenutí.⁸⁰

Z hlediska trestní odpovědnosti nezáleží na tom, jestli je trestný čin, který má být překažen, nakonec dokonán (vždy ale musí dospět alespoň do stadia přípravy). Nečinně přihlízející osoba tak naplní znaky skutkové podstaty ust. § 367 TZ i v situaci, kdy bude od spáchání daného trestného činu dobrovolně upuštěno. Naopak nebude trestně odpovědný ten, který se o překažení pokusí, ale neuspěje (musí se však doopravdy snažit jej překažit, nikoli to jen předstírat).⁸¹

Hodnověrný způsob zjištění o plánovaném trestném činu bude posuzován vždy s přihlédnutím ke specifikům každého jednotlivého případu. Je tak třeba vzít v úvahu např. důvěryhodnost zdroje, od něhož informace pocházela, okolnosti jejího získání, její jednoznačnost či nároky na interpretaci a vyhodnocení, nebo formu. Není potřeba být schopen trestný čin pojmenovat, či určit jeho právní kvalifikaci, ale je nezbytné uvědomovat si, že obsahově spadá do trestných činů vyjmenovaných v odst. 1 daného ustanovení.⁸²

V odstavci 2 jsou pak vyjmenovány situace, u nichž je nepřekažení beztrestné, protože je podle zákonodárce nelze spravedlivě požadovat. Jedná se o situace, kdy není možné „*trestný čin překažit bez značných nesnází nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v*

---

⁷⁹ K trestní odpovědnosti právnických osob, viz. poznámka pod čarou č. 51.

⁸⁰ NOVOTNÝ, O., VOKOUN R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 483.

⁸¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. Op. cit. s. 3362.

⁸² Tamtéž.

nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.“⁸³ Nebezpečí trestního stíhání ale není důvodem beztrestnosti u nepřekažení nejzávažnějších trestných činů taxativně vymezených dále v tomto odstavci. Co se týče posouzení značných nesnází, nebezpečí smrti apod., je jako vždy potřeba přihlížet k okolnostem konkrétního případu.⁸⁴

Podstata deliktu neoznámení trestného činu podle ust. § 368 TZ se od výše popsaného deliktu nepřekažení trestného činu podle ust. § 367 TZ zásadně neliší. I zde bylo záměrem zákonodárce omezit kriminalitu, v tomto případě zejména usnadnit odhalování pachatelů vyjmenovaných trestných činů. Rozdíl oproti deliktu nepřekažení je u neoznámení zejména časový, protože zatímco překazit lze jen trestný čin, k jehož spáchání se schyluje (příprava) nebo bylo již započato a stále probíhá (pokus), oznámit lze již jen trestný čin, u něhož bylo skončeno jednání trestněprávně postižitelné. Neznamená to však, že by se povinnost oznámit trestný čin ve smyslu ust. § 368 TZ vztahovala jen na dokonané trestné činy. „Ukončení páchaného činu je i ukončení jednání jeho pachatele ve stadiu pokusu o trestný čin nebo ve stadiu jeho přípravy, pokud nepřekročí tato vývojová stadia.“⁸⁵

Neoznámení trestného činu např. policejnímu orgánu tak může být posouzeno jako nepřekažení nebo neoznámení, a to v závislosti na tom, jestli pachatel některého daného trestného činu své jednání již ukončil nebo ne. Na tomto místě je však nutné dodat, že skupina taxativně vyjmenovaných trestných činů, jejichž neoznámení je trestné, je výrazně menší než u deliktu nepřekažení.⁸⁶

Co se týče pachatele, je u deliktu neoznámení navíc vymezena skupina osob, které tuto povinnost nemají. Jsou jimi advokáti a jejich zaměstnanci (advokátní koncipienti a zaměstnaní advokáti), kteří mají v souvislosti s výkonem advokacie povinnost mlčenlivosti podle ust. § 21 (resp. § 39) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii. Mlčenlivosti

---

⁸³ § 367 odst. 2 TZ

⁸⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. Op. cit. s. 3363.

⁸⁵ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Op. cit. s. 2875.

⁸⁶ NOVOTNÝ, O., VOKOUN R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 484.

může advokáty a jejich zaměstnance zprostit pouze klient (popř. právní nástupce po jeho smrti). V odstavci 7 je pak výslovně stanoveno, že touto mlčenlivostí není nijak dotčena povinnost trestný čin překazít.

Oznamovací povinnost nemá ani duchovní registrované církve nebo náboženské společnosti ve smyslu zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, jestliže se o takovém trestném činu dozví v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo obdobného práva. Opět se však toto vynětí netýká povinnosti trestný čin překazít. Novelou trestního zákoníku č. 330/2011 Sb. pak byla výjimka dodatečně udělena také osobám poskytujícím pomoc obětem trestných činů u deliktů podle ust. § 168 odst. 2 a ust. § 170 TZ jako jsou sociální pracovníci, lékaři nebo psychologové.⁸⁷

Posledním zásadním rozdílem jsou okolnosti vylučující trestnost neoznámení, kdy na rozdíl od nepřekažení musí osoba trestný čin oznámit, i když pro ni bude takové jednání spojeno se značnými nesnáze. *Důvodem beztrestnosti nemůže být také obava, že orgány činné v trestním řízení v důsledku omylu budou oznamovatele nebo osobu jemu blízkou stíhat pro činy, které nespáchali.*⁸⁸ Oznamovatel navíc ani nemusí osobu pachatele znát, pro vznik oznamovací povinnosti ve smyslu ust. § 368 odst. 1 TZ stačí pouze vědomí o spáchání konkrétního deliktu.⁸⁹ Co se týče subjektivní stránky, postačí u neoznámení nepřímý úmysl, kdy je pachatel srozuměn se všemi rozhodujícími okolnostmi.⁹⁰

3.2. Nepravé omisivní trestné činy

U některých trestných činů vyjmenovaných v trestním zákoníku není jasně určena forma jednání, které zakládá trestní odpovědnost. Takové trestné činy tak mnohdy mohou být podle jejich povahy spáchány jak konáním, tak opomenutím. Např. formulace trestného činu vraždy podle ust. § 140 TZ, která zní „*kdo jiného úmyslně*

---

⁸⁷ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Op. cit. s. 2880.

⁸⁸ Rozhodnutí č. 16/1994 Sb. rozh. tr.

⁸⁹ Rozhodnutí č. 28/1978 Sb. rozh. tr.

⁹⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 884

usmrtí“, v sobě zahrnuje nespočet možností, jak někomu způsobit smrt, ať už je to zastřelení nebo třeba zanedbání poskytnutí potravy osobě, která je závislá na cizí péči. V případě, že se jedná právě o nečinnost, která způsobí zákonem vymezený následek, hovoříme pak o deliktech omisivních nepravých.

Ty bývají příznačné zejména tím, že u nich dochází ke změně na hmotném předmětu útoku, nebo při nich taková změna přinejmenším hrozí. Proto jsou nazývány také trestnými činy tzv. materiálními nebo výslednými. Změna na hmotném předmětu útoku však pro nepravé omisivní delikty není podmínkou za všech situací. Trestní zákoník obsahuje hned několik trestných činů, které lze spáchat vedle konání také opomenutím, u nichž však ke vzniku následku nedochází. Jedná se např. o trestný čin nadřezování podle ust. § 366 TZ nebo trestný čin omezování osobní svobody ve formě udržování protiprávního stavu podle ust. § 171 TZ.⁹¹ V takovém případě se nepravé omisivní delikty vymezují jako *porušení zákazu*, zatímco u pravých omisivních deliktů jde o *porušení příkazu konat*.⁹²

Rozdílně od omisivních deliktů pravých spočívajících v porušení obecné povinnosti konat, charakterizuje omisivní trestné činy nepravé porušení povinnosti zvláštní, kdy společnost s konáním určité osoby předem počítá a spoléhá na ni. Taková osoba se tak nachází v určitém právním poměru k právnímu statku, který má být chráněn, a to ještě předtím, než nastane konkrétní situace vyžadující zásah za účelem ochrany takového statku. V případě, že takovou povinnost ve vztahu k chráněnému zájmu nelze dovodit, není pachatel trestně odpovědný, protože *„zde chybí jednání jako podmínka trestní odpovědnosti a za nezabránění následku není možno činit pachatele trestně odpovědným.“*⁹³

Opomenutí jako formu jednání, která je ve spojení s příslušným ustanovením zvláštní části trestního zákoníku způsobila zapříčinit vznik trestní odpovědnosti za nepravý omisivní delikt, zákonodárce obecně vymezuje v ust. § 112 TZ takto: *„Jednáním se*

---

⁹¹ Rozhodnutí 63/2012 Sb. rozh. tr.

⁹² ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část)*. Trestněprávní revue, 2003, č. 8, s. 227

⁹³ Rozhodnutí č. 25/1977 Sb. rozh. tr.

rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání anebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.“

3.2.1. Prameny zvláštní povinnosti konat

Prameny zvláštní povinnosti konat, tak jak je dnes vyjmenovává § 112 TZ, nebyly za účinnosti trestního zákona 1961 ve výkladovém ustanovení § 89 odst. 2 vůbec zmíněny. Přesto se v rozhodovací praxi s tímto konceptem pracovalo a z judikatury se za prameny zvláštní povinnosti konat dovozovaly zákon, resp. jiný právní předpis, úřední výrok, smlouva a předchozí nebezpečné jednání.⁹⁴ S účinností současného trestního zákoníku však byl výčet pramenů rozšířen a zakotven přímo do znění zákona, což výklad ustanovení zdánlivě zjednodušilo, ale ve výsledku nic převratného nepřineslo.

Současná právní úprava tak stanovuje 5+1 zdrojů zvláštní povinnosti konat:

- zákon, resp. jiný právní předpis vydaný na základě zákona;
- úřední rozhodnutí (výrok);
- smlouvu;
- dobrovolné převzetí povinnosti konat;
- předchozí ohrožující jednání;
- jiný důvod.

3.2.1.1. Povinnost vyplývající ze zákona, resp. jiného právního předpisu

V této souvislosti může být zdrojem zvláštní povinnosti zákon odlišný od trestního zákona nebo jiný právní předpis. Typickým příkladem je úprava rodičovské odpovědnosti v novém občanském zákoníku. Zákonodárce v ust. § 858 OZ vymezuje rodičovskou odpovědnost jako „*péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, ochranu dítěte, udržování osobního styku s dítětem,*

---

⁹⁴ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon: komentář. Díl I, (§ 1 až § 90)*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004. s. 649–651.

zajišťování jeho výchovy a vzdělání...“ a v ust. § 910 OZ pak upravuje vyživovací povinnost. Z těchto a souvisejících ustanovení tak pro rodiče plyne zvláštní povinnost pečovat o dítě ve všech ohledech. Proto pokud se jeden z rodičů rozhodne nechat své dítě vyhladovět s úmyslem jej usmrtit, nebude takový čin posouzen jako zanedbání povinné výživy podle ust. § 196 odst. 1 TZ spáchaný opomenutím, nýbrž jako trestný čin vraždy podle ust. § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ, popř. ublížení na zdraví podle ust. § 146 odst. 2 písm. b), a to s ohledem na závažnost vzniklého následku.⁹⁵ Nastává zde tzv. konverze, kdy se omisivní delikt pravý mění na nepravý právě v souvislosti se zvláštním postavením pachatele vůči oběti. V tomto ohledu tak nedochází k jednočinnému souběhu trestného činu zanedbání povinné výživy podle ust. § 196 odst. 1 TZ s trestným činem vraždy podle ust. § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ.⁹⁶

Dalším klasickým důvodem vzniku zvláštní povinnosti je ust. § 2900 OZ upravující všeobecnou povinnost prevence spočívající v povinnosti *„počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného“*. V této souvislosti se stal mediálně známý případ dvou učitelek, které byly shledány vinnými za smrt chlapce, který utonul v lomu na školním výletě. Podle rozsudku okresního soudu⁹⁷ se dopustily trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 2 TZ, a to tím, že opomenuly vykonávat dostatečný dozor nad dětmi, které nechaly skákat z ukotveného plovoucího mola do vody, přičemž porušily povinnosti upravené v ustanovení § 415 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. (ekvivalentní k ust. § 2900 OZ). Nejvyšší soud později rozsudek okresního i krajského soudu potvrdil s odůvodněním, že *„nedostatečný dozor nad dětmi neztratil svůj charakter příčiny jen proto, že mimo ni byl následek způsoben ještě dalšími příčinami (okolnostmi, podmínkami), jež soudy shledaly v tom, že provozovatel, event. i majitel, pro provoz tohoto přírodního koupaliště a zakotvení mola nesplnili všechny povinnosti, k nimž byli z pozice svých postavení povinni.“*⁹⁸

---

⁹⁵ Rozhodnutí č. 30/1998 Sb. rozh. tr.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit., s. 131.

⁹⁶ Rozhodnutí č. 30/1998 Sb. rozh. tr.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit, s. 255.

⁹⁷ Rozhodnutí Okresního soudu v Domažlicích ze dne 17. 4. 2015, sp. zn. 8 T 52/2014

⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.5.2016, sp. zn. 8 Tdo 8/2016

Zvláštní povinnost vyplývající ze zákona mají dále např. lékaři a jiní zdravotníci pracovníci ve službě (a v určitých případech i mimo ni).⁹⁹ Znění ust. § 112 TZ dále zmiňuje také jiný právní předpis, kterým může být např. vyhláška ministerstva zemědělství týkající se ochrany zvířat ve spojení s ust. § 302 odst. 1, 2 písm. b) TZ.¹⁰⁰

3.2.1.2. Povinnost stanovená úředním rozhodnutím (výrokem)

Zvláštní povinnost konat může být založena také úředním rozhodnutím, a to typicky opatrovníkovi ustanovenému v souvislosti s omezením svéprávnosti jiné osoby podle ust. § 62 OZ ve spojení s ust. § 61 OZ nebo nad nezletilým podle ust. § 943 a násl. OZ. Opatrovník se s ohledem na své postavení může dopustit např. trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle ust. § 220 odst. 1 TZ, když při správě majetku opatrovaného zanedbá svůj závazek starat se o tento majetek, přičemž dojde ke vzniku škody nikoli malé, tedy alespoň 25.000,- Kč.¹⁰¹

Porušením povinnosti stanovené rozhodnutím soudu je podle judikatury možné dopustit se dále např. trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle ust. § 337 TZ. Nejvyšší soud se v této souvislosti zabýval případem, kdy bylo prvoinstančním soudem rozhodnuto o svěřeni nezletilé dcery matce. Otec si však dceru ponechal u sebe, přičemž později v trestním řízení namítal, že „objektivní stránka skutkové podstaty trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 3 tr. zák. předpokládá aktivní jednání pachatele, jímž maří výkon povinnosti stanovené mu soudním rozhodnutím, kdežto on jenom pasivně umožnil pobyt nezletilé dcery ve svém bydlišti, a proto nemohl naplnit tuto skutkovou podstatu.“¹⁰² Nejvyšší soud však konstatoval, že jednání ve smyslu trestního práva je projev vůle ve vnějším světě a že takový projev vůle může mít jak povahu konání, tak opomenutí.¹⁰³

---

⁹⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 176.

¹⁰⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 255.

¹⁰¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit., s. 131.

¹⁰² T 923 Sb. tr. rozh. NS

¹⁰³ Tamtéž.

3.2.1.3. Povinnost stanovená smlouvou

Smlouvou může být zvláštní povinnost konat stanovena ústně, písemně nebo konkludentně ve smyslu ust. § 1725 OZ. Může ji založit ale i smlouva pracovní podle zákoníku práce č. 262/2006 Sb. V této souvislosti dochází nejčastěji opět ke spáchání trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle ust. § 220 TZ, když zaměstnanec „poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek“¹⁰⁴ a tím poruší i povinnost vyplývající z ust. § 301 písm. d) ZP a ust. § 302 písm. g) ZP. „Tuto obecnou povinnost zaměstnance (popřípadě vedoucího zaměstnance) při ochraně majetku zaměstnavatele a hospodaření s ním je třeba vždy posuzovat na základě jeho postavení vyplývajícího z pracovní smlouvy.“¹⁰⁵

3.2.1.4. Povinnost vyplývající z dobrovolného převzetí povinnosti konat

Zvláštní povinností konat bude zatížen také ten, kdo svým jednáním „převezme záruku za integritu chráněného právního statku.“¹⁰⁶ Současná právní literatura tuto osobu označuje zejména pod vlivem německé úpravy za tzv. garanta. Dle mého názoru není však použití pojmu garanta v kontextu českého formálního pojetí nepravých omisivních deliktů namístě. Německá nauka chápe garanta velmi široce jako každého, kdo je zatížen zvláštní povinností konat, přičemž klade důraz právě na osobu garanta nikoliv na prameny zvláštní povinnosti, proto se domnívám, že použití tohoto pojmu v českém prostředí může být přinejmenším matoucí.

V následující části se proto zdržím použití označení garant a budu dále pracovat obecně s osobou, která dobrovolně převzala povinnost konat, která spočívá v ochraně právního statku před konkrétním nebezpečím. Takové nebezpečí bude v každém jednotlivém případě trochu jiné a také posouzení konkrétní povinnosti a jejího obsahu se tak bude v závislosti na situaci lišit. Povinností osoby, která na sebe dobrovolně převzala povinnost, bude vyhodnocení okolností daných v konkrétním čase na konkrétním místě a přiměřená reakce směřující k odvrácení hrozícího nebezpečí.

---

¹⁰⁴ § 220 odst. 1 TZ

¹⁰⁵ Rozhodnutí č. 25/2008 Sb. rozh. tr.

¹⁰⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 182.

Typicky se bude jednat o situaci, kdy se náhodný kolemjdoucí nabídne slepci, že jej převede přes frekventovanou silnici bez světelného signalizačního zařízení. V ten moment mu vznikne zvláštní povinnost, která bude spočívat v zajištění slepčova bezpečí během cesty přes přechod. Jestliže jej ale v polovině silnice zanechá bez pomoci a slepce srazí auto a těžce jej zraní, bude odpovědný přinejmenším za těžké ublížení na zdraví z nedbalosti podle ust. § 147 odst. 1 TZ.¹⁰⁷ Zvláštní povinnost založená na dobrovolném převzetí však nemusí spočívat jen v ochraně konkrétního právního statku, může se jednat také o zajištění konkrétního nebezpečí. Taková povinnost může záležet např. v uvázání nebezpečného psa tak, aby nedošlo k potencionálně ohrožujícímu kontaktu s lidmi a způsobení škodlivého následku.

Dobrovolné převzetí povinnosti je rozšířením okruhu pramenů zvláštní povinnosti, jejíž porušení může zakládat odpovědnost za nepravý omisivní delikt, které přinesl současný trestní zákoník. Inspirací k zařazení tohoto pramene bylo nepochybně již výše zmíněné německé pojetí, které rozebere kapitola čtvrtá.

3.2.1.5. Povinnost vyplývající z předchozího ohrožujícího jednání (ingurence)

Zvláštní povinnost konat si může pachatel založit také sám svým předchozím nebezpečným jednáním. Jde zpravidla o případ, kdy je pachatel povinen odvrátit nebezpečí, které sám způsobil, a zároveň zabránit vzniku škody. Ingerence jako pramen zvláštní povinnosti konat se řadí do prapůvodní formálně pojaté triády zdrojů vedle zákona a smlouvy. Vychází o obecné zásady *neminem laedere*. „*Jde o jednání v rozporu s povinností odpovědné osoby, které vytváří aktuální, blízké nebezpečí způsobení následku.*”¹⁰⁸

Na rozdíl od osoby, která přebírá povinnost dobrovolně s úmyslem chránit konkrétní právní statek, může být u ingerence předchozí ohrožující jednání vedoucí ke vzniku odpovědnosti jak úmyslné, tak nedbalostní, nebo nemusí být zaviněné vůbec. Zároveň může být předchozí ohrožující jednání již samo o sobě trestným činem, nebo naopak takové znaky nést vůbec nemusí. Obecně se však musí jednat o jednání protiprávní.

---

¹⁰⁷ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit, s. 257.

¹⁰⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 181–182.

V případě, že má vznik nebezpečné situace více příčin, pro vznik zvláštní povinnosti stačí, když pachatel vyvolá alespoň některou z nich.¹⁰⁹

Ingerence mívá v zásadě dvě fáze, kdy v té první pachatel aktivním jednáním vyvolá takový běh událostí, který bez jeho zásahu v druhé fázi způsobí následek předpokládaný trestním zákoníkem.¹¹⁰ Sám sobě tak založí zvláštní povinnost odstranit konkrétní nebezpečí a v případě porušení této povinnosti neodpovídá pouze za vlastní nečinnost jako u pravých omisivních deliktů, ale za následek, který eventuálně způsobí (smrt, újmu na zdraví apod.), tedy za nepravý omisivní delikt. Opomenutí je v této situaci přikládána přibližně stejná závažnost jako konání.¹¹¹ Typicky se bude jednat o situaci, kdy pachatel, byť neúmyslně, způsobí požár a následně z místa požáru uprchne, aniž by zavolal hasiče nebo někoho varoval.¹¹²

Jak bylo již naznačeno v první kapitole, vyvstává v souvislosti s ingerencí často problém u kvalifikace trestněprávního jednání, kdy lze často jen obtížně rozlišit, zda bylo pro vznik následku relevantní konání nebo opomenutí. V letech 2006 a 2007 se před českými soudy objevil případ, kdy řidič uprostřed noci srazil chodce, který po srážce přelétl přes vozidlo a propadl zadním sklem do zavazadlového prostoru vozidla. Toho si však řidič nevšiml, nezastavil, aby se přesvědčil o zdravotním stavu chodce, a z místa nehody ujel. Až po příjezdu do místa svého bydliště našel v zavazadlovém prostoru těžce zraněného mladíka. Místo, aby mu poskytl pomoc a zavolal záchrannou službu, odvezl jej ve snaze zakrýt své předchozí jednání mimo obec, kde jej zanechal na lesní příjezdové cestě ke střelnici. Mladík však nehodu nakonec přežil, když se dokázal doplazit k nedaleké vozovce, kde mu zastavil jiný řidič a zavolal záchranku.

Rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci byl obviněný (řidič vozidla) uznán vinným z trestného činu neposkytnutí pomoci podle ust. § 208 TZ 1961 (ust. § 151 TZ) a z pokusu trestného činu vraždy v úmyslu zakrýt jiný trestný čin podle ust. § 8 odst. 1

---

¹⁰⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. září 1999, sp. zn. 8 Tz 119/99

¹¹⁰ Rozhodnutí č. 74/2013 Sb. rozh. tr.

¹¹¹ Rozhodnutí č. 52/1981 Sb. rozh. tr.

¹¹² Rozhodnutí č. 45/2010 Sb. rozh. tr.

TZ 1961, § 219 odst. 1, odst. 2 písm. h) TZ 1961 (ust. § 21 odst. 1, § 140 odst. 1, odst. 3 písm. j) TZ).¹¹³ Nejvyšší soud pak později rozsudek Vrchního soudu potvrdil, když dovolání obviněného odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.¹¹⁴

Kvalifikaci prvního skutku jako omise spočívající ujetí od místa nehody a neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku nebyla věnována větší pozornost. Problematický se však ukázal druhý skutek v předmětném souběhu. Nejvyšší soud posoudil shodně s Vrchním soudem jednání obviněného jako konání, které spočívalo v odvezení zraněného poškozeného (sraženého chodce) v bezvědomí na příjezdovou cestu střelnice, kde jej obviněný zanechal s vědomím, že poškozený může s ohledem na rozsah svých zranění a zejména nízkou venkovní teplotu zemřít. V odůvodnění byl kladen důraz na to, že jednání obviněného bylo aktivní činností, kterou byl cíleně vytvářen konkrétní stav bezprostředně hrozící poruchou (smrtí).

Obviněný se proti výše uvedeným závěrům obecných soudů snažil bránit tvrzením, že podstatou druhého skutku bylo rovněž opomenutí, s čímž se později ztotožnil Kratochvíl, který vyslovil názor, že aktivní část skutku (odvezení poškozeného na lesní cestu), byla pouze první částí ingerence, kdy si obviněný založil povinnost poskytnout poškozenému pomoc, zatímco druhá a rozhodující fáze spočívala v opomenutí, tedy zanechání poškozeného bez pomoci. Z kauzálního hlediska tak měly soudy zaměnit první fázi ingerence s fází druhou, nicméně ve svých závěrech se ani jeden z nich s touto eventualitou nepravé omise nevyřadil. To byla dle mého názoru škoda, neboť mohla být argumentace soudu zajímavým příspěvkem k tématu opomenutí. V hodnocení obou skutků se však ztotožňují s rozhodnutím Nejvyššího soudu, který posléze potvrdil i Ústavní soud, jenž odmítl ústavní stížnost obviněného v dané věci jako neopodstatněnou.¹¹⁵

3.2.1.6. Povinnost vyplývající z jiného právního důvodu

Posledním a nejobecněji formulovaným pramenem zvláštní povinnosti je tzv. jiný důvod, na základě kterého byl pachatel podle okolností a svých osobních poměrů

---

¹¹³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. října 2007, sp. zn. 4 To 62/2007

¹¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. května 2008, sp.zn. 6 Tdo 39/2008

¹¹⁵ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné*. Op. cit. s. 257.

povinen konat. V kontrastu s předchozími pěti konkrétními zdroji je tento poslední, který je v podstatě reziduem předchozí úpravy, důkazem toho, že uzavřené výčty znamenají v právu na jednu stranu větší právní jistotu, ale na tu druhou také svázané ruce.

Jak bylo již řečeno v kapitole třetí, osnova 2004 s tímto neurčitým šestým zdrojem zvláštní povinnosti nepočítala a v ustanovení § 397 osnovy 2004 byla tak vymezena jen velmi konkrétní pětice pramenů zahrnující *jiný právní předpis, úřední rozhodnutí nebo smlouvu, dobrovolné převzetí povinnosti konat a předchozí ohrožující jednání*. I přes četné námitky proti přílišné určitosti vymezení pramenů zvláštní povinnosti, převzal trestní zákoník toto ustanovení v téměř nezměněné podobě. Na kritiku zareagoval zákonodárce zařazením šestého pramene, který měl svou vágní formulací vyvážit jasnou ohraničenost předchozích pěti.

Ačkoliv může tento *jiný právní důvod* v kontextu ostatních pramenů zvláštní povinnosti na první pohled působit u ustanovení § 112 TZ trochu zbytečně, opak je pravdou. Lze si představit celou řadu specifických situací, které konkrétní vymezení zdrojů v kontextu české úpravy nepokryje a ke vzniku zvláštní povinnosti tak nedojde, zatímco dle německé koncepce garanta se bude jednat o ukázkový případ, kdy bude mít garant povinnost zasáhnout.

Snadno lze takový případ demonstrovat na spolubydlení studenta A a studenta B, kdy studenta A postihne v přítomnosti studenta B v jejich společném bytě infarkt. Nebude se spojovat žádný zákonem definovaný vztah, tedy nepůjde o příbuzné, manžely, osoby blízké apod., jejich společné bydlení bude výhradně výsledkem snahy ušetřit na nájemném. Jediná smlouva, která je bude spojovat, bude smlouva nájemní, v níž žádné vzájemné povinnosti nájemců pochopitelně vymezeny nebudou. Student A do té doby neměl žádné zdravotní potíže, proto nelze dovodit ani skutečnost, že student B dobrovolně převzal povinnost dohlížet na studenta A pro případ, že by jej postihla nějaká zdravotní komplikace. Student B k infarktu studenta A ničím nepřispěl, žádným protiprávním jednáním jej nevyvolal. Stručně řečeno žádný z prvních pěti konkrétních důvodů vyjmenovaných v ust. § 112 TZ v daném případě zvláštní

povinnost studentovi B nezaloží. Kdyby trestní zákoník nepočítal také se vznikem zvláštní povinnosti z neurčitého *jiného právního důvodu*, mohlo by se stát, že v případě úmrtí studenta A v důsledku včasného neposkytnutí pomoci, by byl student B odpovědný pouze za prosté neposkytnutí pomoci podle ust. § 150 TZ, zatímco v důsledku porušení zvláštní povinnosti by student B mohl být odpovědný např. za závažnější usmrcení z nedbalosti podle ust. § 143 odst. 1 TZ.

Vedle uvedeného příkladu se může příště jednat třeba o situaci vzniku nebezpečné situace při horolezeckém výletu, kdy budou mít jeho účastníci povinnost si navzájem pomoci v případě jakékoliv nenadálé události.¹¹⁶ Pravidelně se diskutuje také otázka odpovědnosti provozovatelů veřejných koupališť, ale ani deset let od přijetí trestního zákoníku není v tomto ohledu naše judikatura nijak zvlášť rozsáhlá a literatura se tomuto tématu pro jistotu vyhýbá obloukem. Zato německá úprava omisivních deliktů je v důsledku funkčního pojetí postaveném na osobě garanta schopna vypořádat se s celou řadou různorodých případů a německá judikatura je v tomto ohledu značně napřed. Uvedený případ se studenty, které zdánlivě nespojuje žádný speciální vztah, je jedním z ukázkových příkladů, které německé nauka označuje za úzké životní společenství, v němž bude student B vystupovat jako garant ochránce.

---

¹¹⁶ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem, k 1.8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. Právo. s. 385.

4. Německá úprava omisivních trestných činů

Německá úprava trestního práva hmotného vychází z trestního zákona (*Strafgesetzbuch*) z roku 1871¹¹⁷, který je nejstarší ucelenou kodifikací právního odvětví v Německu.¹¹⁸ Německé trestní právo je podobně jako to české založeno na odpovědnosti za spáchání trestného činu (*Tatstrafrecht*). Stěžejním faktorem pro vznik trestní odpovědnosti tak není samotná nebezpečnost osoby, ale její chování.¹¹⁹ Německá nauka chápe trestný čin jako *zaviněné protiprávní jednání naplňující skutkovou podstatu*. Jeho čtyřmi povinnými znaky jsou tak jednání (*Handlung*), naplnění skutkové podstaty (*Tatbestandsmäßigkeit*), protiprávnost (*Rechtswidrigkeit*) a vina (*Schuld*).¹²⁰ Pachatel, který se dopustí trestného činu páchá tzv. bezpráví (*Unrecht*), což je specifický německý koncept, který nelze zaměňovat s výše uvedenou protiprávností. Zatímco protiprávnost je pouhým vyjádřením rozporu s právní normou, které neobsahuje žádnou intenzitu (těžko si lze představit čin, který je „protiprávnější“ než jiný), pojem bezpráví naproti tomu vyjadřuje i míru společenské škodlivosti. Tato škodlivost se, jak již bylo řečeno výše, neodvívá od osoby pachatele, nýbrž je odvislá od jeho jednání.¹²¹

Samotný pojem jednání (*Handlungsbegriff*) se i v německé teorii dlouhodobě diskutuje. Zatímco v českém prostředí se ustálil koncept *jednání ve smyslu trestního práva*, německá cesta za ideální charakteristikou je o poznání klikatější, neboť byla v této souvislosti vyvinuta celá řada teorií, z nichž každá má dodnes své příznivce.

Jejich nejstarším zástupcem je teorie kauzální, kterou uznávali zejména von Liszt nebo Beling. Ta chápe jednání jako *na lidské vůli spočívající způsobení změny ve vnějším světě*,

---

¹¹⁷ K tomu jen dodávám, že roku 1968 přijala Německá demokratická republika trestní zákon vlastní, který na jejím území platil až do roku 1990. Od znovusjednocení Německa však platí na celém území SRN opět původní trestní zákon z roku 1871.

¹¹⁸ MEYER-KRETSCHMER, C. Die Entwicklung des deutschen Strafgesetzbuches. In: www.juraindividuell.de [online]. 19. srpna 2013 [cit. 25. října 2018]. Dostupné na: <http://www.juraindividuell.de/blog/die-entwicklung-des-deutschen-strafgesetzbuches/>

¹¹⁹ ŘÍHA, J. Změníme s novým trestním zákoníkem též systém znaků trestného činu? Navrhovaný trestní zákoník z pohledu německého systému znaků trestného činu – srovnávací studie. *AUC Iuridica*, 2002, č. 4, s. 24.

¹²⁰ JESCHECK, H. H., WEIGEND, T. *Lehrbuch des Strafrechts: Allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 197.

¹²¹ WESSELS, J., BEULKE, W. *Strafrecht: allgemeiner Teil: die Straftat und ihr Aufbau*. 36. neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: Müller, 2006. s. 99.

keré může jednak záležet v prostém pohybu těla (trestné činy formální/činnostní), nebo pohybu, který způsobí určitý následek (trestné činy materiální/výsledečné). Toto pojetí však neumožňuje rozlišovat mezi dobrovolným a řízeným či jiným způsobem ovládaným jednáním. Welzelova resp. Kaufmannova teorie finální naproti tomu koncipuje jednání jako *vykonávání určité účelné činnosti*, jejíž podstatou je schopnost člověka předvídat důsledky svého chování a nasměrovat jej na předem stanovený cíl.¹²² Taková charakteristika však zjevně nemůže obstát u deliktů nedbalostních (podstatou není řízený pohyb s určitým cílem) a omisivních (nedochází k řízení kauzálního průběhu). V současné době zřejmě převládající je Jescheckovo sociální pojetí jednání jako *sociálně závažného lidského chování*. Jednáním je dle této koncepce vůlí řízené nebo řiditelné sociálně závažné chování, pod které lze podřadit jak konání, tak opomenutí.¹²³ Poslední významnou, ale současně nejvíce kritizovanou koncepcí je Roxinova personální teorie *jednání jako vyjádření osobnosti*, která je ale podle Jeschecka jako definice příliš široká a hlavně u omisivních deliktů spáchaných z nevědomé nedbalosti nedostatečná.¹²⁴

Německá nauka řadí jednání stejně jako nauka česká do objektivní stránky trestného činu, přičemž jej označuje za jádro skutkové podstaty. U materiálních trestných činů (*Erfolgssdelikten*) je součástí objektivní stránky také vznik následku, příčinná souvislost (*Kausalität*) mezi následkem a jednáním a přičitatelnost (*objektive Zurechnung*).¹²⁵ U čistě činnostních a pravých omisivních deliktů, které se řadí mezi delikty tzv. abstraktně ohrožování se příčinný vztah nezkoumá, neboť pro vznik trestní odpovědnosti stačí samotný výkon jednání vymezeného ve skutkové podstatě.¹²⁶

Z hlediska forem jednání rozlišuje německé trestní právo konání, které definuje jako vynaložení energie (*Einsatz von Energie*) za účelem způsobení určitého běhu událostí, a opomenutí, které je charakterizováno jako ponechání věcí volnému průběhu (*Dingen ihren Lauf lassen*) a nevyužití možnosti do jejich běhu zasáhnout.¹²⁷ S ohledem na toto

---

¹²² WESSELS, J., BEULKE, W. *Strafrecht: allgemeiner Teil: die Straftat und ihr Aufbau*. Op. cit. s. 30–34.

¹²³ ŘÍHA, J. *Změníme s novým trestním zákoníkem též systém znaků trestného činu?* Op. cit. str. 31–32.

¹²⁴ ŘÍHA, J. *Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného*. Op. cit. s. 37

JESCHECK, H. H., WEIGEND, T. *Lehrbuch des Strafrechts: Allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 222.

¹²⁵ JESCHECK, H. H., WEIGEND, T. *Lehrbuch des Strafrechts: Allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 274.

¹²⁶ ŘÍHA, J. *Změníme s novým trestním zákoníkem též systém znaků trestného činu?* Op. cit. s. 38.

¹²⁷ WESSELS, J., BEULKE, W. *Strafrecht: allgemeiner Teil: die Straftat und ihr Aufbau*. Op. cit. s. 265.

rozdělní pak rozlišuje delikty na komisivní (*Begehungsdelikte*) a omisivní (*Unterlassungsdelikte*).¹²⁸

I německá nauka dále dělí omisivní delikty na pravé (*echte Unterlassungsdelikte*) a nepravé (*unechte Unterlassungsdelikte*). U pravých omisivních deliktů jsou předpoklady trestní odpovědnosti, tedy porušení konkrétního příkazu konat, stanoveny přímo v zákoně. U nepravých omisivních deliktů akt nečinnosti není bezprostředně vymezen ve skutkové podstatě, zato je zde určen následek, jehož vznik je podmínkou vzniku trestní odpovědnosti. Neodvrácení takového následku osobou, která měla zvláštní povinnost konat (tzv. garanční povinnost), pak staví tuto nečinnost na roveň aktivního konání.¹²⁹

4.1. Pravé omisivní trestné činy (*echte Unterlassungsdelikte*)

Pravé omisivní trestné činy charakterizuje německá trestněprávní nauka shodně s českou jako delikty, které lze spáchat pouze opomenutím a jejichž podstatou není povinnost k odvrácení následku. Nedochází u nich ke vzniku garanční povinnosti a pachatelem tak může být v zásadě kdokoliv. Do této kategorie se typicky řadí dva trestné činy, a to neposkytnutí pomoci podle § 323c StGB a neoznámení plánovaných trestných činů podle § 138 StGB. Oznámení zde funguje jako preventivní opatření, zatímco poskytnutí pomoci už řeší konkrétní nastalé nebezpečí. Oba tyto trestné činy kriminalizují nečinnost, která je v rozporu s principem solidarity (*Solidaritätsprinzip*). Ten vyjadřuje tezi, že člen určitého společenství (typicky státu) není jen samostatná jednotka nezávislá na svém okolí, nýbrž vedle odpovědnosti za vlastní jednání nese povinnost poskytnout pomoc a podporu ostatním členům společenství. Tato zásada vychází z principu sociálního státu a vyjadřuje přípustné omezení svobody jednání

---

¹²⁸ BAUMANN, J., WEBER, U., MITSCH, W. *Strafrecht: Allgemeiner Teil. Lehrbuch*. 11. neu bearbeitete Auflage. Bielefeld: Gieseking, 2003, s. 117.

¹²⁹ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil. 2, Besondere Erscheinungsformen der Straftat Unterlassungs- und Fahrlässigkeitsdelikt, Irrtums-, Beteiligungs- und Konkurrenzlehre*. Stuttgart: Kohlhammer, 2005. s. 3.

zakotvené v čl. 2 odst. 1 GG. V rámci trestního práva pak ale současně podléhá zásadě *nulla poena sine lege* vyjádřené v čl. 103 odst. 2 GG, resp. § 1 StGB.¹³⁰

4.1.1. Neposkytnutí pomoci (*unterlassene Hilfeleistung*, § 323c StGB)

Trestný čin neposkytnutí pomoci je v německém trestním zákoně zařazen do oddílu trestných činů obecně nebezpečných a klasicky jej upravuje ust. § 323c odst. 1 StGB takto: „*Kdo v případech nehody nebo obecného nebezpečí nebo nouze neposkytne pomoc, ačkoliv je tato potřebná a lze ji po něm podle okolností požadovat, zejména je-li to možné bez závažného vlastního nebezpečí a bez porušení jiných důležitých povinností, bude potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.*“¹³¹ Skutková podstata tohoto trestného činu vymezuje všeobecně tři situace, při nichž může dojít ke vzniku povinnosti poskytnout pomoc, a to nehodu, obecné nebezpečí a nouzi. Tento koncept je v zásadě odlišný od české úpravy v ust. § 150 odst. 1 TZ, kde je namísto situace vymezen stav osoby („*nachází se v nebezpečí smrti nebo její známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění*“), který je měřítkem potřebnosti poskytnutí pomoci.

Nehodou (*Unglücksfall*) se v tomto ohledu chápe náhlá událost, při níž vyvstává konkrétní nebezpečí vzniku závažné újmy pro osoby nebo věci.¹³² Klasickým příkladem nehody bude třeba požár nebo dopravní nehoda, neboť německý trestní zákon samostatně neupravuje trestný čin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku ekvivalentní k ust. § 151 TZ, zato však ust. § 142 StGB vymezuje trestný čin nedovolené vzdálení od místa nehody (*Unerlaubtes Entfernen vom Unfallort*), které se u nás klasifikuje jen jako přešůpek.¹³³ Nehodou však může být také jiný trestný čin spáchaný v bezprostřední časové souvislosti, pokud zde existuje riziko vzniku značné újmy (musí však dosáhnou určité intenzity).¹³⁴ Za nehodu se všeobecně nepovažuje

---

¹³⁰ KINDHÄUSER, U., NEUMANN, U., PAEFFGEN, H., ALBRECHT, H. *Strafgesetzbuch*. Band 2: Besonderer Teil. §§ 80-231. 5. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017. s. 841.

¹³¹ § 323 StGB, překlad k 22.10.2018

¹³² Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 20. října 2011, BGH 4 StR 71/11

¹³³ KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Besonderer Teil I: Straftaten gegen Persönlichkeitsrechte, Staat und Gesellschaft*. 8. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017. s. 454.

¹³⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 11. dubna 2017, BGH 2 StR 345/16, Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 12. ledna 1992, BGH 1 StR 792/92

pokus o sebevraždu. Kdo je však ve vztahu k sebevrahovi zatížen garanční povinností, může být v důsledku neposkytnutí pomoci trestně odpovědný za některý poruchový delikt.¹³⁵

Obecným nebezpečím (*gemeine Gefahr*) se rozumí situace, kdy hrozí vznik značné újmy na zdraví, životech nebo majetku předem neurčitému množství osob; obsahově se tak s povahou nehody značně prolíná. Typicky se bude jednat o zemětřesení, záplavy nebo opět požár. Nouzí (*Not*) je pak tísnivá situace postihující širokou veřejnost.¹³⁶

Totožně s českým výkladem ust. § 150 odst. 1 TZ vymezuje i německá nauka pojem tzv. potřebné pomoci (*erfordeliche Hilfeleistung*), a to jako pomoc, která se z pohledu nezaujatého pozorovatele zdá jako způsobilá a nutná k úspěšnému odvrácení škodlivého následku.¹³⁷ Potřebná pomoc musí být poskytnuta neodkladně a vždy se přihlíží ke schopnostem a možnostem zachránce. I v případě, kdy je odvrácení smrti poškozeného objektivně nemožné, povinnost poskytnout pomoc přesto nezaniká, neboť je stále možné alespoň zmírnit strádání umírajícího.¹³⁸

Posledním aspektem povinnosti poskytnout pomoc je přiměřenost (*Zumutbarkeit*), jejíž absence může vést k osvobození od této povinnosti. Ustanovení § 323c StGB vymezuje dva případy, kdy potencionální zachránce nebude za neposkytnutí pomoci trestně odpovědný z důvodu nepřiměřenosti, a to při vlastním ohrožení (pod což lze podřadit i trestní stíhání) nebo v případě, kdy by poskytnutí pomoci vedlo k porušení další důležité povinnosti.¹³⁹ Na rozdíl od české úpravy, tak povinnost poskytnout pomoc neodpadá při ohrožení třetí osoby, zato nebezpečí trestního stíhání může být sice v určitých případech hodnoceno jako nepřiměřené, ne však, když daný trestný čin souvisí s nehodou.¹⁴⁰ Povinnost poskytnout pomoc odpadá pak také v situaci, kdy

---

¹³⁵ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora za dne 12. února 1952, BGH 1 StR 59/50

¹³⁶ KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Besonderer Teil I*. Op. cit. s. 455–456.

¹³⁷ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 8. dubna 1960, BGH 4 StR 2/60

¹³⁸ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 8. května 1956, BGH 5 StR 29/56

¹³⁹ KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Besonderer Teil I*. Op. cit. s. 456.

¹⁴⁰ KINDHÄUSER, U. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. völlig neu bearbeitete Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017. NomosKommentar. s. 1334.

zraněná, ohrožená nebo osoba v nouzi pomoc odmítne,¹⁴¹ přičemž s tímto výkladem se v českém prostředí ztotožňuje i Ústavní soud.¹⁴² Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje alespoň nepřímý úmysl (tzv. *dolus eventualis*).¹⁴³

Novelou trestního zákoníku účinnou k 30. 5. 2017 byl k ustanovení § 323c přidán druhý odstavec ve znění: „*Totožně bude potrestán ten, kdo v těchto situacích brání osobě, která poskytuje nebo chce poskytnout pomoc třetímu.*“ Podle vyjádření Spolkového soudního dvora¹⁴⁴ má rozšíření § 323c StGB zejména posílit ochranu pracovníků záchranné služby, ačkoliv dikce ustanovení mívá všeobecně na všechny, kdo se rozhodnou třetí osobě pomoci. Podobné ustanovení v českém trestním zákoníku zatím chybí. Ačkoliv se v minulosti v souvislosti s častými útoky na záchranáře diskutovalo jejich podřazení pod status úřední osoby, od tohoto záměru se nakonec upustilo a v současnosti se s žádnou podobnou změnou nepočítá.

4.1.2. Neoznámení plánovaných trestných činů (*Nichtanzeige geplanter Straftaten, § 138 StGB*)

Neoznámení plánovaných trestných činů podle ust. § 138 StGB zařadil německý zákonodárce do oddílu trestných činů obecně nebezpečných. Jedná se stejně jako u neposkytnutí pomoci podle ust. § 323c StGB o trestný čin spojený s porušením principu sociální solidarity. Vzhledem k tomu, že jde o pravý omisivní delikt, oznamovací povinnost (*Anzeigepflicht*) nezakládá žádnou garanční povinnost. Z ustanovení pak nevyplývá ani povinnost zabránit oznamovanému deliktu, ačkoliv StGB samostatný trestný čin ekvivalentní k nepřekažení trestného činu podle ust. § 367 TZ neobsahuje.¹⁴⁵

---

¹⁴¹ KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Besonderer Teil I*. Op. cit. s. 454.

¹⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 2. 1. 2017, sp. zn. I ÚS 2078/2016

¹⁴³ KINDHÄUSER, U. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. Op. cit. str. 1334.

¹⁴⁴ BUNDESGERICHTSHOF. Zweiundfünfzigstes Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuches – Stärkung des Schutzes von Vollstreckungsbeamten und Rettungskräften. In: www.bundesgerichtshof.de [online] 23. května 2017. [cit 18. listopadu 2018]. Dostupné na: http://www.bundesgerichtshof.de/DE/Bibliothek/GesMat/WP18/S/StrAendG_52_Schutz_Vollstreckungsbeamte.html?nn=639344

¹⁴⁵ KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Besonderer Teil I*. Op. cit. s. 357.

Oznamovací povinnost se vztahuje na trestné činy uvedené v ust. § 138 odst. 1 a 2 StGB (tzv. *Katalogtaten*¹⁴⁶), a to ve stádiu přípravy nebo pokusu. Na dokonané trestné činy již toto ustanovení nedopadá. Jejich neoznámení lze však podřadit pod trestný čin maření potrestání podle ust. § 258 StGB (popř. ust. § 258a StGB), byl-li pachatel v dané situaci v postavení garanta.

Oznamovací povinnost vzniká, když se určitá osoba hodnověrně (*glaubhaft*) dozví o cizím záměru spáchat trestný čin, jehož provedení nebo vznik následku jsou stále odvratitelné. Týká se pouze vyjmenovaných trestných činů jako např. velezrady, padělání peněz a cenných papírů, vraždy, zabití, loupeže nebo vydírání spojeného s násilím, přičemž poslední novelou byla z paragrafu vypuštěna příprava útočné války.¹⁴⁷ Česká obdoba trestného činu neoznámení v ust. § 368 TZ je v porovnání ve výčtu trestných činů daleko bohatší, když jich ustanovení obsahuje až několik desítek. Osobu, které má být oznámení učiněno, formuluje StGB obecně jako orgán státní správy (*Behörde*)¹⁴⁸, zatímco český trestní zákoník je v tomto ohledu přesnější s vyjádřením *státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu nebo místo toho, jde-li o vojáka, nadřízenému*.¹⁴⁹ Z výkladu ust. § 138 StGB však vyplývá, že se v zásadě bude totožně jednat o policii nebo státního zástupce.¹⁵⁰

Pachatelem tohoto trestného činu může být v zásadě kdokoliv a ustanovení od oznamovací povinnosti výslovně nikoho neosvobozuje, zatímco česká úprava přiznává výjimku např. advokátům nebo duchovním. Z podstaty § 138 StGB však oznamovací povinnost obecně nemá osoba trestným činem ohrožená (pouze ale v situaci, když ohrožených osob není více, nebo se do nebezpečí nedostane široká veřejnost). Pachatelem dále není osoba zúčastněná na trestném činu, ať už jako návodce podle ust. § 26 StGB nebo pomocník podle ust. § 27 StGB¹⁵¹, a to zejména

---

¹⁴⁶ Katalogový trestný čin je ve smyslu německého trestního práva delikt uvedený v zákonném katalogu, u něhož když existuje podezření na jeho spáchání, jsou orgány činné v trestním řízení (např. státní zástupce nebo policie) zmocněny ke zvláštním opatřením.

¹⁴⁷ § 138 odst. 1 StGB

¹⁴⁸ DUDEN. Rechtsschreibung: Behörde. In: www.duden.de [online]. [cit. 15. listopadu 2018]. Dostupné na: <https://www.duden.de/rechtsschreibung/Behoerde>

¹⁴⁹ § 368 odst. 1 TZ

¹⁵⁰ KINDHÄUSER, U., NEUMANN, U., PAEFFGEN, H., ALBRECHT, H. *Strafgesetzbuch*. Op. cit. s. 846.

¹⁵¹ StGB rozlišuje na rozdíl o trestního zákoníku pouze dva druhy účastenství.

proto, že jejich výchozí povinností je žádný trestný čin vůbec nepáchat. Povinnost nahlásit sám sebe by navíc kolidovala s principem *nemo tenetur se ipsum accusare*.¹⁵² Oznamovaný trestný čin musí tak být osobě oznamující úplně cizí.¹⁵³ Pouhé podezření z účastenství na trestném činu podle ust. § 138 StGB však trestní odpovědnost za neoznámení nevylučuje.¹⁵⁴

Oznamovací povinnost odpadá dále v případě, že dojde pouze k přípravě, která není v daném případě trestná (trestný čin se tedy vůbec nerealizuje), nebo jestliže pachatel dobrovolně upustí od dalšího jednání směřujícího k spáchání trestného činu. Výjimkou bude také situace, kdy informace o spáchání určitého trestného činu nebude dostatečně důvěryhodná.¹⁵⁵

4.2. Nepravé omisivní trestné činy (*unechte Unterlassungsdelikte*)

Německá trestněprávní nauka vytvořila shodně s tou českou koncept zvláštní povinnosti (*besondere Rechtspflicht*), která potencionálnímu pachateli některého nepravého omisivního deliktu plyne z jeho specifického vztahu k právnímu statku chráněného trestním právem nebo k určitému zdroji nebezpečí. V Německu se tato povinnost označuje všeobecně jako garanční (*Garentenpflicht*), zatímco v českém pojetí chápou někteří teoretici garanční povinnost pouze jako tu, která vzniká z dobrovolného převzetí povinnosti konat (ačkoliv je toto označení v českém kontextu přinejmenším sporné). Německé trestní právo chápe postavení garanta (*Garantenstellung*) velmi široce a za garanta považuje každou osobu zatíženou zvláštní povinností konat. S ohledem na povahu garanční povinnosti pak garanty dále rozděluje na garanty ochránce (*Obhuts- nebo Beschützergarant*) a garanty dozorce (*Überwachergarant*).¹⁵⁶

---

¹⁵² KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Besonderer Teil I*. Op. cit. s. 358–359.

¹⁵³ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 27. ledna 1982, BGH 3 StR 437/81

¹⁵⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora z 19. května 2010, BGH 5 StR 464/09

¹⁵⁵ KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Besonderer Teil I*. Op. cit. s. 358–359.

¹⁵⁶ KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Allgemeiner Teil*. 8. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017. s. 314.

Výslovná úprava opomenutí v StGB dlouho chyběla a byla dovozována jen kazuisticky. Do StGB se dostala až druhým zákonem o reformě trestního práva (2. *Gesetz zur Reform des Strafrechts*) ze 4. července 1969.¹⁵⁷ Tzv. spáchání opomenutím (*Begehen durch Unterlassen*) bylo zařazeno do § 13 odst. 1 StGB a o půl století později platí stále v tomtéž znění takto: „*Kdo opomene odvrátit následek, který náleží ke skutkové podstatě trestního zákona, je trestně odpovědný podle tohoto zákona pouze tehdy, jestliže měl podle práva odpovídat za to, že následek nenastane a jestliže opomenutí odpovídá naplnění zákonné skutkové podstaty konáním.*“¹⁵⁸

Ve srovnání s českou úpravou opomenutí v § 112 TZ je na první pohled patrné, že německá úprava neobsahuje výčet pramenů zvláštní povinnosti konat, které pak konkrétně dovozuje zejména judikatura. Celá tato oblast si nicméně prošla dlouhým vývojem. Prvním, kdo významně přispěl do diskuze nad prameny zvláštní povinnosti, byl již v druhé kapitole zmiňovaný Feuerbach, autor tzv. formální teorie, podle které měla odpovědnost za prostou nečinnost a vznik následku pramenit buď v zákoně nebo ze smlouvy. Nedlouho poté byla do výčtu doplněna ingerence, tedy povinnost odvrátit nebezpečí způsobené vlastním jednáním, a vznikla tak klasická triáda pramenů zvláštní povinnosti.

V 30. letech minulého století došlo k dalšímu rozšíření pramenů, tentokrát o úzké životní společenství, a závazek ze smlouvy byl přetransformován na dobrovolné převzetí (ať už se smlouvou nebo bez ní).¹⁵⁹ Formální teorie, která metodicky hledala pouze zdroj garanční povinnosti, nikoli její důvod, byla však v německém prostředí později překonána, protože nedokázala zohlednit kvalitu postavení garanta, ani povahu vztahu garanta k chráněnému statku s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu.¹⁶⁰

---

¹⁵⁷ BUNDESGESETZBLATT. Zweites Gesetz zur Reform des Strafrechts (2. StrRG). Nr. 56. In: www.bgbl.de [online] 20. července 1969. [cit. 15. listopadu 2018]. Dostupné na:

https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&jumpTo=bgbl169s0717.pdf#_bgbl_%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl169s0717.pdf%27%5D__1553417717171

¹⁵⁸ § 13 StGB [překl. 12. října 2018]

¹⁵⁹ LAUFHÜTTE, H.W., RISSING-VAN SAAN, R., TIEDEMANN, K. *Strafgesetzbuch: Leipziger Kommentar: Großkommentar. Erster Band, Einleitung; §§ 1 bis 31*. 12. Auflage. Berlin: De Gruyter Recht, 2007. s. 827–828.

¹⁶⁰ ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisioních deliktů (1. část)*. Op. cit. s. 228.

Nahradila ji tzv. teorie funkční (někdy označována také jako formálně-materiální), kterou poprvé popsal Kaufmann ve své habilitační práci *Die Dogmatik der Unterlassungsdelikte* v roce 1959. Tato teorie dělí garanční povinnosti nikoli podle původu, nýbrž podle jejich funkce, a to na povinnosti ochránce a povinnosti dozorce.¹⁶¹ Ačkoliv funkční teorie čelila již od počátku kritice a další teoretici se pokoušeli posunout výklad garanční povinnosti do čistě materiální roviny, nebyl Kaufmannův koncept dosud překonán a zdá se, že se tato teorie osvědčila.¹⁶²

Funkční pojetí tak rozlišuje garanta ochránce, jenž má povinnost chránit konkrétní právní statek před předem neurčitým počtem neurčitých nebezpečí, a garanta dozorce, jenž dozírá nad jedním určitým nebezpečím.¹⁶³ Pouze na základě takových charakteristik by se však garanční povinnost dala rozšířit na obrovské množství subjektů, což by odporovalo principu právní jistoty. Proto i německé trestní právo stále přihlíží ke zdroji garanční povinnosti, který se však nebere jako dogma a hranice mezi jednotlivými zdroji se tak mohou v určitých případech prolínat. Základem povinnosti odvrátit následek může být stejně jako v českém trestním právu pouze právní povinnost. Porušení morální povinnosti pro vznik trestní odpovědnosti nestačí.¹⁶⁴

Mezi prameny ochranné povinnosti *garanta ochránce* německá nauka řadí:

- úzkou osobní/přirozenou sounáležitost;
- úzké vztahy určitého společenství (životní společenství a společenství v nebezpečí);
- dobrovolné převzetí povinnosti k ochraně a pomoci;
- působení jako úřední osoba nebo orgán právní osoby.

Za prameny povinnosti *garanta dozorce* se obecně považují:

---

¹⁶¹ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 29.

¹⁶² ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisioních deliktů (1. část)*. Op. cit. s. 228

¹⁶³ LAUFHÜTTE, H.W., RISSING-VAN SAAN, R., TIEDEMANN, K. *Strafgesetzbuch: Leipziger Kommentar: Großkommentar. Erster Band, Einleitung; §§ 1 bis 31*. 12. Auflage. Berlin: De Gruyter Recht, 2007. s. 829.

¹⁶⁴ WESSELS, J., BEULKE, W. *Strafrecht: allgemeiner Teil: die Straftat und ihr Aufbau*. Op. cit. s. 271.

- předchozí nebezpečné jednání (ingference);
- dohled nad chováním třetího;
- právní nebo faktické panství nad nebezpečnou věcí;
- uvedení produktů do oběhu.

4.2.1. Garant ochránce (*Beschützergarant*)

Garanční povinnost garanta ochránce spočívá v povinnosti chránit konkrétní právní statek, k němuž je garant předem v určitém právním vztahu, a to před předem neurčitou množinou neznámých nebezpečí, které tomuto statku hrozí.

4.2.1.1. Úzká osobní/přirozená sounáležitost

O tomto zdroji garanční povinnosti se dá hovořit jako o nejklassičtějším. Postavení garanta vyplývá typicky z ustanovení rodinného práva, např. z ust. § 1352 BGB, a garanční povinnost tak vzniká zejména mezi rodiči a dětmi, mezi manželi (pokud nežijí v odloučení, což ale nemusí být nutně ten případ, když pouze bydlí odděleně¹⁶⁵) a partnery (ve smyslu ust. § 2 LPartG), mezi sourozenci (dokud žijí ve společné domácnosti) a mezi snoubenci. Naopak u přátel, nesezdaných/neregistrovaných párů nebo spolubydlících k vzniku garanční povinnosti na základě úzké osobní (přirozené) sounáležitosti nedochází. Může být však založena v důsledku úzkých vztahů určitého společenství (viz níže).¹⁶⁶

4.2.1.2. Úzké vztahy určitého společenství

Vztahy ve skupině nevyplývají ze zákonné úpravy (jako ty rodinné), ale mají svůj původ v reálné situaci, v níž na sebe členové dané skupiny navzájem spoléhají. Obsah garanční povinnosti se bude lišit v závislosti na druhu společenství, mezi které se řadí společenství životní a společenství v nebezpečí. Pod životní společenství lze podřadit právě spolubydlení, nebude jím ale např. přátelství mezi dvěma osobami nebo čistě náhodné uskupení štangastů v hospodě¹⁶⁷ nebo uživatelů drog¹⁶⁸.

¹⁶⁵ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 24. července 2003, BGH 3 StR 153/03

¹⁶⁶ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 30.

¹⁶⁷ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 32.

¹⁶⁸ Rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Hamm ze dne 1. října 2004, 9 U 138/04

Spojuje-li skupinu několika osob dosažení určitého cíle, např. zdolání vrcholu hory na horské túře, jsou členové takové výpravy vzájemnými garanty, kteří jsou při výskytu nebezpečné situace povinni využít dostupné prostředky k zabránění vzniku negativního následku. Např. v situaci, kdy dojde k sesuvu laviny a několik osob je zavaleno sněhem, je zbytek skupiny povinen vyvinout maximální úsilí na jejich záchranu (ať už odhrabáváním sněhu nebo zavoláním horské služby).¹⁶⁹ Naopak v případě, že se skupina osob octne čistě náhodně v nebezpečí např. při pádu lanovky, garanční povinnost zde není dána a jednotlivé osoby jsou vzájemně povinny jen k poskytnutí pomoci podle ust. § 323c StGB.¹⁷⁰

4.2.1.3. Dobrovolné převzetí povinnosti k ochraně a pomoci

Podle Feuerbachovy formální teorie byla jedním z klasických pramenů garanční povinnosti také smlouva. Postupem času se však ukázalo, že smluvní převzetí může způsobovat řadu problémů, zejména s ohledem na možné vady, které mohou vést k absolutní nebo relativní neplatnosti smlouvy. Proto byl koncept smlouvy, resp. dobrovolného převzetí rozšířen o tzv. faktické převzetí, které může stát jak samostatně, tzn. že vůbec nedojde ke vzniku smluvního vztahu, nebo může doplňovat výklad smlouvy ve vztahu ke garanční povinnosti (co do momentu jejího vzniku nebo z hlediska obsahu).¹⁷¹

Problémy však může způsobovat i faktické převzetí, kde v určitých situacích nemusí být jasné, zda ke vzniku garanční povinnosti došlo nebo ne. Např. v případě, kdy bude osobě A hrozit nebezpečí a opodál stojící osoba B jí poskytne pomoc, ale pak od ní upustí, garanční povinnost nevznikne. Jestliže však upuštěním od pomoci dojde ke zhoršení zdravotní situace osoby A, osoba B se stane garantem nikoli na základě převzetí povinnosti, ale v důsledku svého předchozího nebezpečného jednání, tedy ingerence.¹⁷²

---

¹⁶⁹ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 32.

¹⁷⁰ ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část)*. Op. cit. s. 231

¹⁷¹ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 17. července 2009, BGH 5 StR 394/08

¹⁷² HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 35–36.

4.2.1.4. Působení jako úřední osoba nebo orgán právnické osoby

Tato relativně nová skupina mezi prameny garanční povinnosti se vyvinula jako zvláštní forma dobrovolného převzetí povinnosti. Obsah a rozsah garanční povinnosti vznikající z titulu příslušnosti k této kategorii je ale stále poněkud sporný. U úředních osob záleží dle většinového názoru vždy na povaze konkrétní činnosti, kterou je daná osoba pověřena, a na oblasti její působnosti.¹⁷³ Ačkoliv bude pro tuto úřední osobu zpravidla povinnosti vymezovat zákon nebo jiný právní předpis, postavení úřední osoby vznikne již dobrovolným vstoupením do určitého služebního poměru.¹⁷⁴

Jiným směrem bude namířena garanční povinnost orgánu právnické osoby. V souvislosti s dobrovolným převzetím členství v orgánu se daný funkcionář jako jedinec i orgán jako celek zavazuje předcházet vzniku škody na majetku právnické osoby.¹⁷⁵

4.2.2. Garant dozorce (*Überwachergarant*)

Povinností garanta dozorce není na rozdíl od garanta ochránce primárně chránit, ale dohlížet na jeden konkrétní zdroj nebezpečí, k němuž je předem v určitém právním vztahu. Tato odpovědnost však nemusí trvale spočívat na jediném garantovi a lze ji dále přenést na jinou osobu.

4.2.2.1. Předchozí nebezpečné jednání (*ingerence*)

Stejně jako nauka česká, zařazuje ta i německá mezi prameny zvláštní povinnosti ingerenci, kterou vymezuje tak, že každý, kdo svým předchozím objektivně nebezpečným jednáním způsobil nebezpečí újmy pro určitý právní statek, je povinen odpovídajícím jednáním následně zabránit vzniku takové újmy. Ačkoliv stojí ingerence mezi prameny povinnosti garanta dozorce jako samostatná kategorie, její hranice nejsou jasně vymezené a často se projevuje i jako součást dalších pramenů. Nesporné ovšem je, že ne každé předchozí nebezpečné jednání vede k založení garanční povinnosti. Musí se jednat o jednání způsobilé zapříčinit *blízke* nebezpečí

---

¹⁷³ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 35–36.

¹⁷⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 8. března 2017, BGH 1 StR 466/16

¹⁷⁵ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 38.

vzniku následku, který je součástí skutkové podstaty konkrétního trestného činu.¹⁷⁶ Toto jednání nemusí být zaviněné, ale musí jednat o porušení určité povinnosti (*pflichtwidriges Verhalten*) stanovené právní normou na ochranu později ohroženého právního statku. Vznik následku a porušení povinnosti musí stát vzájemně ve vztahu příčinné souvislosti.¹⁷⁷

Garanční povinnost zpravidla nezakládá tzv. sociálně adekvátní chování v situacích, kdy nebyla zanedbána určitá náležitá opatrnost.¹⁷⁸ Za sociálně adekvátní chování se dá označit např. podávání alkoholických nápojů v hospodě. V případě, že se jeden ze štangastů rozhodne po třech pivech odjet domů autem, nevznikne číšníkovi, který ho ten večer obsluhoval, garanční povinnost ve vztahu k nebezpečí, který opilý host za volantem při cestě domů může způsobit, ani kdyby jej číšník viděl do auta nastupovat. Jiná situace však nastane, pokud opilost hosta dosáhne již během večera úrovně, když již nebude schopen vědomě ovládat své jednání. Jestliže takovému hostu bude číšník dál nosit jednu sklenici za druhou, poruší tak zákaz stanovený v ust. § 20 č. 2 GastG, což povede k založení garančního povinnosti za následek, které může takový host v důsledku své opilosti způsobit. Číšník se tak stane garantem dozírajícím nad nebezpečím, kterým je v této situaci opilý host.¹⁷⁹ Samotné neposkytnutí pomoci podle ust. 323c StGB pak garanční povinnost založit nemůže.¹⁸⁰

4.2.2.2. Právní nebo faktické panství nad nebezpečnou věcí

Dalším zdrojem zvláštní povinnosti garanta dozorce je faktické nebo právní panství (vlastnictví, držba nebo např. užívací oprávnění plynoucí z nájemního vztahu) nad určitou nebezpečnou věcí¹⁸¹. V souvislosti s tím, že právní řád přiznává konkrétní osobě nad určitou věcí absolutní práva, do nichž nemůže nikdo jiný bez svolení

---

¹⁷⁶ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 5. srpna 2015, BGH 1 StR 328/15

¹⁷⁷ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 39.

¹⁷⁸ ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisioních deliktů (2. část)*. Trestněprávní revue, 2003, č. 9. s. 260.

¹⁷⁹ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 40.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Podle § 90a BGB není zvíře věcí, ale ustanovení upravující věci se na něj použijí přiměřeně stejně jako podle § 404 OZ

zasáhnout, musí pak takové osobě stanovit také povinnost zabezpečit věc před dalšími osobami, představuje-li pro ně reálné nebezpečí.¹⁸²

Na rozdíl od výše popsané ingerence, nemusí opatřením této věci dojít k porušení určité primární povinnosti a vznik této garanční povinnosti rovněž není závislý na jejím dobrovolném převzetí. V postavení garanta tak bude a odpovědnost za následek ponese pak např. vlastník bytového domu, který podcení jeho havarijní stav, v důsledku čehož spadne na kolemjdoucího kus nezajištěného okapu a vážně jej zraní na hlavě. Totožně ponese trestní odpovědnost také vlastník agresivního psa, který pohybujíc se po okolí bez dozoru někoho pokouše. Konečně vznikne garanční povinnost majiteli továrny, jehož úkolem bude předejít škodě na životním prostředí, ke které by mohlo dojít v souvislosti se zanedbáním určité náležité opatrnosti.¹⁸³ Tato kategorie tak vychází z všeobecné prevenční povinnosti (*Verkehrssicherungspflicht*), jejíž porušení může vést ke vzniku povinnosti nahradit škodu ve smyslu ust. § 823 a násl. BGB.¹⁸⁴

4.2.2.3. Dohled nad chováním třetího

Garanční postavení a s tím související odpovědnost za chování třetího je v zásadě vybočením ze všeobecné zásady, že každý odpovídá sám za své jednání. Právní řád takovému dozorcí přiznává „určitý věcný a právně zajištěný mocenský prostředek („panství“) nad dozorovanou osobou“.¹⁸⁵ Dozorovanou osobou může být jednak osoba trestně neodpovědná, ve výjimečných případech pak ale také osoba plně odpovědná.

Neodpovědnou osobou bude zejména dítě, na jehož chování bude bezprostředně dozírat jeho rodič. Odpovědnost za potencionálně nebezpečné jednání potomka ponese rodič ale pouze po dobu, než dítě dosáhne čtrnácti let a stane se tak ve smyslu § 1 odst. 2 JGG tzv. mladistvým a podle § 3 JGG trestně odpovědným, pokud v době spáchání činu dosáhne takové duševní a mravní vyspělosti, aby mohlo rozpoznat

---

¹⁸² ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisioních deliktů (2. část)*. Op. cit. s. 265.

¹⁸³ HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 45.

¹⁸⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 13. listopadu 2008, BGH 4 StR 252/08

¹⁸⁵ ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisioních deliktů (2. část)*. Op. cit. s. 266.

protiprávnost činu a s ohledem na to bude jednat.¹⁸⁶ Postavení rodiče jako garanta ochránce z důvodu úzké osobní sounáležitosti však trvá dál.¹⁸⁷ Do této kategorie budou dále spadat také duševně nemocní, neodpovědní podle ust. § 20 StGB, umístění v psychiatrické léčebně, za jejichž potencionálně trestněprávní jednání ponесou odpovědnost jako garanti dozorcí lékaři, popř. další zdravotnický personál.¹⁸⁸

Dozorem nad osobami plně trestně odpovědnými budou pak povinni např. zaměstnanci věznic, jejichž úkolem bude zabránit páchání další trestné činnosti vězňů, dále také instruktoři v autoškole¹⁸⁹ nebo majitelé podniků vůči svým zaměstnancům¹⁹⁰.

4.2.2.4. Uvedení produktů do oběhu

Tato poslední kategorie pramenů garanční povinnosti se oddělila od kategorie právního nebo faktického panství nad nebezpečnou věcí, proto jsou tyto dva prameny povahou velmi blízké, a to zejména tím, že zde podmínkou založení postavení garanta také není porušení předchozí právní povinnosti.

Tato garanční povinnost tak spočívá v tom, že když určitý výrobce (popř. distributor) právně dovoleným (resp. sociálně adekvátním) způsobem uvede do oběhu určité produkty, které se později ukážou jako způsobilé zapříčinit spotřebiteli újmu např. na zdraví i přes použití v souladu se veškerými doporučeními, je výrobce jako garant povinen produkty z oběhu stáhnout (*Rückrufaktion*).

V této souvislosti se v Německu proslavil zejména tzv. případ Lederspray¹⁹¹, kdy vedoucí podniku i přes četné stížnosti na sprej na kůži, který uživatelům způsoboval zdravotní obtíže tak závažné, že někteří z nich skončili v život ohrožujícím stavu na jednotce intenzivní péče, jej nestáhl z oběhu, nýbrž nechal tuby opatřit pouze varováním, protože nebylo prokázáno, která konkrétní složka spreje zdravotní

---

¹⁸⁶ Srov. § 5 odst. 1 zákona ZSVM

¹⁸⁷ ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (2. část)*. Op. cit. s. 266.

¹⁸⁸ WESSELS, J., BEULKE, W. *Strafrecht: allgemeiner Teil: die Straftat und ihr Aufbau*. Op. cit. s. 276.

¹⁸⁹ ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (2. část)*. Op. cit. s. 267.

¹⁹⁰ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 20. října 2011, BGH 4 StR 71/11

¹⁹¹ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 6. července 1990, BGHSt 37, 106, 2 StR 549/89

komplikace u uživatelů způsobuje. V tomto případě vyvinul Spolkový soudní dvůr pojem tzv. všeobecné kauzality (*generelle Kausalität*), podle něhož není třeba objasnit příčinu kauzálního vztahu, jestliže je kauzalita jako taková prokazatelná, jelikož jiné příčiny mohou být vyloučeny. V odůvodnění rovněž zaznělo, že zde garanční povinnost vznikla nikoli z ingerence, ale v důsledku uvedení produktů do oběhu, protože zde není rozhodující porušení primární povinnosti (která je předpokladem vzniku garanční povinnosti na základě ingerence).¹⁹²

---

¹⁹² HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil*. Op. cit. s. 48.

5. Úvahy de lege ferenda

Jak jsem popsala v přechozích kapitolách, česká trestněprávní nauka stejně jako nauka německá zastává tradiční dvojí členění omisivních deliktů, a to na pravé a nepravé. Najde se však i řada kritiků, pro které je toto pojetí problematické zejména s ohledem na koncept zvláštní povinnosti, kterou Kučera označuje za „*projev rezignace tradiční nauky na nalezení shodné struktury či konstrukce téhož činu spáchaného na straně jedné per komissionem a na straně druhé per omissionem.*“¹⁹³

Pojetí dvojího členění je z pohledu jeho odpůrců nedostatečné také z důvodu nerovnoprávnosti mezi oběma formami jednání. Česká nauka vyžaduje u opomenutí *přibližně stejnou* závažnost jako u konání a v Německu je přímo v ust. § 13 StGB použita formulace, že opomenutí je trestné tehdy, pokud *odpovídá (entspricht)* konání. To v praxi znamená, že závažnost opomenutí může být v zásadě o něco menší, přesto se zejména u nepravých omisivních deliktů použije stejné ustanovení zvláštní části trestního zákoníku, tudíž i shodný postih. Nesmíme však zapomínat na to, že každý jednotlivý trestný čin se v rámci trestního řízení posuzuje individuálně a i škála trestů a jejich rozpětí dává soudci dostatek prostoru pro diferenciaci takových případů s ohledem na skutečnou závažnost každého jednotlivého skutku.

Kučera ve svých příspěvcích dále kritizuje kritérium obecné a zvláštní povinnosti konat pro jeho neschopnost přihlídnout k povaze jednotlivých typů opomenutí, přičemž přichází s ambiciózní koncepcí *trojího členění opomenutí*, která by z jeho pohledu tento nedostatek vyřešila. Podle tohoto pojetí by v první řadě stály omisivní delikty tzv. jednoduché obecné, které by se vyznačovaly nízkou závažností, kdy by pachatel nebyl zdrojem relevantního nebezpečí, ani by ho svým jednáním nezvyšoval. Typicky by se jednalo o trestný čin neposkytnutí pomoci podle ust. 150 TZ. Následovala by kategorie omisivních deliktů tzv. jednoduchých zvláštních, které by oproti kategorii předchozí charakterizovala ještě další okolnost, a to např. příbuzenský vztah k osobě, která potřebuje pomoc. Do třetí skupiny by spadaly nejtěžší případy

---

¹⁹³ KUČERA, P. *Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část)*. Op. cit. s. 133.

opomenutí spočívající v porušení povinnosti tzv. kvalifikované solidarity, jejichž podstatou by byl vznik následku (výsledčné trestné činy).¹⁹⁴ Z mého pohledu by tak v kontextu současné úpravy zůstala pod označením *omisivní delikty jednoduché obecné* zachována kategorie omisivních deliktů pravých a z omisivních deliktů nepravých by byla vyňata skupina omisivních deliktů, které by se oproti těm *jednoduchým obecným* lišily zvláštním vztahem k chráněnému právnímu statku, ale nově by jejich pachatel neodpovídal za vznik následku. Vznikl by tak jakýsi mezistupeň mezi oběma tradičními kategoriemi omisivních deliktů, který by byl podle Kučery ideálně vyjádřen samostatnou skutkovou podstatou, kterou by bylo možné naplnit jen opomenutím stejně jako u omisivních deliktů pravých.

Série Kučerových článků na téma trojího členění přináší dle mého názoru rozhodně zajímavý inovativní pohled na tuto problematiku, přičemž měla jistě ambice přitáhnout k tomuto konceptu, který měl v i minulosti řadu příznivců (zastáncem trojího členění byl např. španělský právník Sánchez), více pozornosti. Domnívám se však, že v českém prostředí neexistuje aktuálně sebemenší vůle pro změnu, která by jednak neměla oporu v zahraničním vnímání opomenutí, a navíc by z mého pohledu pro praxi sotva znamenala významnější rozdíl. Z hlediska četnosti páchání stojí omisivní trestní činy vedle trestných činů komisivních spíš na okraji, proto jsem přesvědčena, že se lze v této hrstce případů při posouzení závažnosti konkrétního opomenutí pachatele spolehnout na soudcovské uvážení.

Kde ovšem spatřuji prostor pro diskuzi, je české formalistické pojetí pramenů zvláštní povinnosti v kontrastu s německým pojetím funkčním. Jak již bylo řečeno výše, jak v Německu, tak v České republice je podstatou nepravého omisivního trestného činu porušení určitého zákazu, přičemž u něj dochází ke dvojí subsumpci, tj. spojení příslušného ustanovení dopadajícího na konkrétní trestný čin upravený zvláštní ve části TZ nebo StGB se zastřešujícím ustanovením § 112 TZ, resp. § 13 StGB.

---

¹⁹⁴ KUČERA, P. *Tuzemský přístup k opomenutí v trestním právu v zrcadle trojího členění. Základní úvahy.* Trestněprávní revue. 2012, č. 5. s. 106-107.

Česká úprava zde klade důraz na zdroje zvláštní povinnosti, které před účinností nového trestního zákoníku vyplývaly zejména z judikatury, zatímco od roku 2009 jsou vyjmenovány v zákoně, ačkoliv přístup právní teorie k výčtu zdrojů se v zásadě nezměnil. V Německu tvoří jádro zvláštní povinnosti postava garanta, zatímco zdroje zvláštní povinností hrají roli spíše okrajovou a v StGB je nenajdeme. Skupinu základních osmi pramenů dovozuje judikatura, což se v praxi dlouhodobě ukazuje jako velmi efektivní, neboť je tak ust. § 13 StGB schopno pokrýt velké množství rozličných situací. Ačkoliv nová úprava v trestním zákoníku s konkretizací zdrojů lépe odpovídá zásadě *nullum crimen sine lege certa*, současně však výrazně omezuje schopnost platného práva reagovat na eventuality každodenního života. Jsem přesvědčena, že v tomto ohledu učinil zákonodárce s přijetím nového kodexu chybu, když původní úpravu v ust. § 89 odst. 2 označil za *nedostatečnou*, přičemž nové znění v ust. § 112 TZ mělo poskytnout její *zpřesnění*.¹⁹⁵

Otázkou k zamyšlení je i umístění samotného ustanovení upravující opomenutí v rámci trestního kodexu, kdy Němci jej reformou zařadili skoro na začátek StGB, zatímco u nás je potřeba se prokousat stovkou dalších paragrafů. Domnívám se, že informace, že jednáním ve smyslu trestního práva může být i opomenutí určitého konání, by měla být umístěna do blízkosti úpravy zavinění. V osnově 2004 byla nicméně zařazena až na samý konec, proto asi můžeme být rádi, že se nakonec dostala alespoň před samotnou zvláštní část.

---

¹⁹⁵ PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. Poslanecká sněmovna. 2009. V. volební období. Tisk 410. Vládní návrh trestního zákoníku. Důvodová zpráva. In: www.psp.cz [online]. [cit dne 23. února 2019]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo poukázat na problematiku omisivních trestných činů, která mi v českém právním prostředí vždy přišla navzdory tomu, o jak pozoruhodně komplexní téma se jedná, spíše přehlížená. To se mi potvrdilo i při samotném psaní této práce. Jak jinak si lze vysvětlit, že za posledních dvacet let se tímto tématem mimo stručné pasáže v právnických učebnicích do hloubky zabývali pouze Říha a Kučera ve svých příspěvcích pro *Trestněprávní revue*¹⁹⁶, a to i navzdory proměně v platné úpravě v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku? Oblast omisivních deliktů není zřejmě atraktivní ani pro studenty právnických fakult, neboť i diplomových prací na toto téma existuje spíše poskrovnu. Ráda bych proto, aby tato práce nezapadla v repozitáři závěrečných prací a posoužila k lepšímu porozumění této zajímavé oblasti trestního práva, které se z mé zkušenosti zejména studenti právnických fakult obloukem vyhýbají.

Práci jsem rozdělila na pět kapitol. Po stručném úvodu jsem se nejprve zaměřila na podstatu trestní odpovědnosti a charakteristiku trestného činu včetně jeho jednotlivých atributů, a to protiprávnosti a znaků uvedených v trestním zákoně, jako jsou znaky skutkové podstaty, věk a přičetnost (popř. rozumová a mravní vyspělost u mladistvých). Dále jsem pokračovala popisem objektivní stránky trestného činu a související definice jednání, které z hlediska kvalifikace omisivních trestných činů hrají rozhodující roli, přičemž jsem kladla důraz na rozlišení jeho jednotlivých forem – konání a opomenutí. Navázala jsem historický exkurzem, jehož cílem bylo zobrazit vývoj pojetí opomenutí od dob Rakouska-Uherska přes období totality až po snahu o rekodifikaci z přelomu století.

Jádro celé práce pak tvoří kapitola třetí, v níž jsem se věnovala nejprve omisivním trestným činům pravým, z nichž jsem se zaměřila na trestné činy neposkytnutí pomoci a nepřekažení a neoznámení trestných činů jako nejtypičtějšími zástupci této kategorie (ačkoliv zvláštní část trestního zákoníku obsahuje pravých omisivních

---

¹⁹⁶ Z jejich článků jsem v této diplomové práci mnohokrát čerpala viz. výše.

deliktů samozřejmě mnohem víc). Pokračovala jsem charakteristikou omisivních trestných činů nepravých, přičemž jsem zde kladla důraz zejména na vysvětlení jednotlivých zdrojů zvláštní povinnosti konat.

Ve čtvrté kapitole jsem rozebrala platnou úpravu omisivních deliktů v Německu. Popsala jsem jednotlivé teorie trestněprávního jednání a dále jsem navázala popisem úpravy pravých omisivních deliktů, z nichž jsem vybrala dva ekvivalenty k deliktům popsaným v předchozí kapitole, a to neposkytnutí pomoci a neoznámení plánovaných trestných činů. V druhé části jsem pak charakterizovala podstatu garanční povinnosti u omisivních trestných činů nepravých a dále se věnovala jednotlivým zdrojům zvláštní povinnosti u garanta ochránce a garanta dozorce.

Před samotným závěrem jsem se pak zamýšlela nad možností aplikace trojího členění opomenutí v českém prostředí a zhodnotila platnou úpravu v kontrastu s úpravou německou, která by té české mohla jít v mnohém příkladem.

Jak již bylo řečeno, náhled na problematiku opomenutí je v českém právním prostředí dlouhodobě neměnný, a i navzdory relativně čerstvému hmotněprávnímu kodexu se žádný vývoj v příštích letech rozhodně nedá očekávat. Nepředpokládám proto, že by se tato práce stala podnětem pro dialog nad tímto tématem; doufám však, že poskytne ucelený pohled na opomenutí s kontextem relevantní judikatury a zahraniční komparace pro všechny, kteří by se o omisivních trestných činech chtěli dozvědět víc.

Seznam zkratk

BGB	Bürgerliches Gesetzbuch – německý občanský zákoník
BGH	Bundesgerichtshof – německý Spolkový soudní dvůr
GastG	Gaststättengesetz – německý zákon o pohostinství
GG	Grundgesetz – německá ústava
JGG	Jugendgerichtsgesetz – německý zákon o soudnictví ve věcech mladistvých
LPartG	Lebenspartnerschaftsgesetz – německý zákon o registrovaném partnerství
osnova 1926	Osnova návrhu trestního zákona z roku 1926
osnova 1937	Osnova návrhu trestního zákona z roku 1937
osnova 2004	Osnova návrhu trestního zákona z roku 2004
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ř.z.	Říšský zákoník – oficiální publikační prostředek právních předpisů v letech 1848–1918 v rakouské části Habsburské monarchie
Sb. rozh. tr.	Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní

Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení státu československého
StGB	Strafgesetzbuch – německý trestní zákon
ZTOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TZ 1852, trestní zákon 1852	zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích
TZ 1950, trestní zákon 1950	zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
TZ 1961, trestní zákon 1961	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
TZ, trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZP	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Seznam literatury

Monografie

- BAUMANN, J., WEBER, U., MITSCH, W. *Strafrecht: Allgemeiner Teil. Lehrbuch*. 11. neu bearbeitete Auflage. Bielefeld: Giesecking, 2003. 845 s. ISBN 3-7694-0935-3.
- DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 1696 s. ISBN-978-80-7478-790-4
- FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. Meziválečné trestní právo a věda trestního práva v Československu. In MALÝ, K., SOUKUP, L. (eds.) *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918-1939) a jejich místo ve střední Evropě*, sv. 2. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2010. s. 821-842. ISBN 978-80-246-1718-3.
- FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I., POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. Díl 1, Trestní zákoník*. Praha: Linde, 2010. 1317 s. ISBN 978-80-7201-808-6.
- GLOGAR, R. a kol. *Trestní zákon, komentář*. Praha: Orbis, 1958. 816 s.
- HEINRICH, B. *Strafrecht: allgemeiner Teil. 2, Besondere Erscheinungsformen der Straftat Unterlassungs- und Fahrlässigkeitsdelikt, Irrtums-, Beteiligungs- und Konkurrenzlehre*. Stuttgart: Kohlhammer, 2005. 328 s. ISBN 3-17-019062-8.
- HERZBERG, R. D. *Die Unterlassung im Strafrecht und das Garantenprinzip*. Berlin: Walter de Gruyter 1972. 393 s. ISBN 978-3-11-089474-5.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3.
- JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim,*

advokátní tarif. 7. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1.

- JESCHECK, H.-H., WEIGEND, T. *Lehrbuch des Strafrechts: Allgemeiner Teil*. 5. vollständig neubearbeitete und erweiterte Auflage. Berlin: Duncker & Humboldt, 1996. 1029 s. ISBN 3-428-08348-2.
- KALLAB, J. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich a.s. 1935. 337 s.
- KINDHÄUSER, U. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. völlig neu bearbeitete Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017. 1424 s. ISBN 978-3-8487-4040-6.
- KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Allgemeiner Teil*. 8. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017. 450 s. ISBN 978-3-8487-3878-6.
- KINDHÄUSER, U. *Strafrecht: Besonderer Teil I: Straftaten gegen Persönlichkeitsrechte, Staat und Gesellschaft*. 8. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017. 516 s. ISBN 978-3-8487-3877-9.
- KINDHÄUSER, U., NEUMANN, U., PAEFFGEN, H., ALBRECHT, H. *Strafgesetzbuch*. Band 2: Besonderer Teil. §§ 80-231. 5. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017. 2145 s.. ISBN 978-3-8487-3106-0.
- KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. 921 s. ISBN 978-80-7179-082-2.
- LAUFHÜTTE, H.W., RISSING-VAN SAAN, R., TIEDEMANN, K. *Strafgesetzbuch: Leipziger Kommentar: Großkommentar. Erster Band, Einleitung; §§ 1 bis 31*. 12. neu bearbeitete Auflage. Berlin: De Gruyter Recht, 2007. 2217 s. ISBN 978-3-89949-231-6.
- MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4.

- NOVOTNÝ, O., VOKOUN R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. 2. Zvláštní část. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 600 s., ISBN 978-80-7357-509-0.
- ØRSTED, A. S. *Über die Grundregeln der Strafgesetzgebung.* Kodaň: 1818 (dostupné na <https://1url.cz/aMiFw>).
- ŘÍHA, J. *Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012. 91 s. ISBN 80-7179-526-7.
- SOLNAŘ, V. *Základy trestní odpovědnosti.* Praha: Academia, 1972. 367 s.
- SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva.* Praha: Novatrix, 2009. 157, 502, 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9.
- STROUD, D. A. *Mens rea; or, Imputability under the law of England.* London: Sweet & Maxwell, LTD, 1914. 352 s.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. 8. vydání.* Praha: Wolters Kluwer CR, 2016. 1052 s. ISBN 978-80-7552-358-7.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012. 1464 s. ISBN 978-80-7400-428-5
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012. 2150 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, P. *Osnova trestního zákoníku 2004–2006. Vydání první.* Praha: C. H. Beck, 2006. 399 s., ISBN 80-7179-527-5.
- ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon: komentář. Díl I, (§ 1 až § 90). 6. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C.H. Beck, 2004. 721 s. ISBN 80-7179-896-7.

- VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem, k 1.8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. Právo. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8.
- WESSELS, J., BEULKE, W. *Strafrecht: allgemeiner Teil: die Straftat und ihr Aufbau*. 36. neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: Müller, 2006. 386 s. ISBN 978-3-8114-8016-2.

Odborné články

- HUGHES, G. *Criminal Omissions*, Yale Law Journal. 1958, vol. 67, č. 4.
- KUČERA, P. *Opomenutí v trestním právu a jeho trojí členění (1. část)*, Trestněprávní revue, 2011. č. 5. ISSN 1213-5313.
- KUČERA, P. *Příspěvek k otázce, kdo všechno může být garantem podle § 112 TrZ*. Trestněprávní revue, 2013, č. 3. ISSN 1213-5313.
- KUČERA, P. *Tuzemský přístup k opomenutí v trestním právu v zrcadle trojího členění. Základní úvahy*. Trestněprávní revue, 2012, č. 5. ISSN 1213-5313.
- ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisioních deliktů (1. část)*. Trestněprávní revue, 2003. č. 8. ISSN 1213-5313.
- ŘÍHA, J. *Postavení garanta u nepravých omisioních deliktů (2. část)*. Trestněprávní revue, 2003. č. 9. ISSN 1213-5313.
- ŘÍHA, J. *Změníme s novým trestním zákoníkem též systém znaků trestného činu? Navrhovaný trestní zákoník z pohledu německého systému znaků trestného činu – srovnávací studie*. AUC Iuridica, 2002. č. 4. ISSN 0323-0619.
- VÁLKOVÁ, H. *Česká reforma trestního práva hmotného na rozcestí – bilance a perspektivy*. Trestněprávní revue, 2006. č. 7. ISSN 1213-5313.

Právní předpisy

- Zákon č.177/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění účinném k 31. červenci 1950
- Zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, ve znění účinném k 31. červenci 1950
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění účinném k 31. prosinci 1961
- Zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní, ve znění účinném k 30. červnu 1961
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném k 31. prosinci 2009
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném k 31. prosinci 2013
- Zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 219/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (GG) – Ústava SRN ze dne 23. května 1949 (BGBl. S. 1), ve znění pozdějších předpisů
- Strafgesetzbuch (StGB) – německý trestní zákon SRN z dne 15. května 1871, znovu vyhlášený dne 13. listopadu 1998 (BGBl. I S. 3322), ve znění pozdějších předpisů
- Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) – německý občanský zákoník ze dne 18. srpna 1896, znovu vyhlášený dne 2. února 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), ve znění pozdějších předpisů
- Gaststättengesetz (GastG) – německý zákon o pohostinství ze dne 5. května 1970, znovu vyhlášený dne 20. listopadu 1998 (BGBl. I S. 3418), ve znění pozdějších předpisů
- Lebenspartnerschaftsgesetz (LPartG) – německý zákon o registrovaném partnerství ze dne 16. února 2001 (BGBl. I S. 266), ve znění pozdějších předpisů
- Jugendgerichtsgesetz (JGG) – německý zákon o soudnictví ve věcech mládeže ze dne 4. srpna 1952, znovu vyhlášený dne 11. prosince 1974 (BGBl. I S. 3427), ve znění pozdějších předpisů

Ostatní literatura

- *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1926. 94 s.
- *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. II. Odůvodnění osnov.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1926. 121 s.
- *Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1937, s. 432.

Judikatura

- Rozhodnutí Okresního soudu v Senici ze dne 3. listopadu 1950, sp. zn. T 412/50 (30/1951 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Krajského soudu v Liberci ze dne 18. října 1951, sp. zn. 6 Tk 72/51 (112/1952 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Krajského soudu v Bratislavě ze dne 7. února 1952, sp. zn. 7 Tk 616/52 (6/1953 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12. března 1963, sp. zn. 1 Tz 7/63 (37/1963 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 20. září 1962, sp. zn. 3 To 384/62 (38/1963 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 4. listopadu 1966, sp. zn. 6 Tz 57/66 (9/1967 Sb. rozh. tr.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. června 1967, sp. zn. 4 Tz 49/67 (4/1969 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 9. dubna 1969, sp. zn. 3 To 102/69 (37/1969 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Najvyššieho súdu SSR ze dne 24. září 1976, sp. zn. 5 Tz 81/76 (25/1977 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. října 1976, sp. zn. 11 To 34/76 (28/1978 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Najvyššieho súdu SSR ze dne 23. prosince 1980, sp. zn. 1 To 72/80 (52/1981 Sb. rozh. tr.)

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. prosince 1982, sp. zn. 3 To 29/82 (21/1983 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22. února 1983, sp. zn. 3 Tz 3/83 (8/1984 Sb. rozh. tr.)
- Výtah ze zhodnocení praxe soudů při rozhodování o trestných činech proti životu a zdraví Trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. října 1985, sp. zn. Tpjf 24/85 (16/1986 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. května 1987, sp. zn. 5 Tz 2/87 (7/1988 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. září 1997, sp. zn. 2 Tzn 72/97 (37/1998 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 1997, sp. zn. 2 Tzn 106/97 (30/1998 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. září 1999, sp. zn. 8 Tz 119/99
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. srpna 2006, sp. zn. 11 Tdo 1582/2005 (T 923 Sb. tr. rozh. NS)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. března 2007, sp. zn. 15 Tdo 1316/2006 (25/2008 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2008, sp. zn. 6 Tdo 39/2008
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 2. 2008, sp. zn. 1 To 1/2008 (45/2010 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. února 2010, sp. zn. 8 Tdo 150/2010 (18/2011 Sb. rozh. tr.)
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. dubna 2012, sp. zn. 8 Tdo 343/2012 (63/2012 Sb. rozh. tr.)

- Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. ledna 2013, sp. zn. 1 To 39/2012 (74/2013 Sb. rozh. tr.)
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. ledna 2017, sp. zn. I ÚS 2078/2016
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora za dne 12. února 1952, BGH 1 StR 59/50
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 8. května 1956, BGH 5 StR 29/56
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 8. dubna 1960, BGH 4 StR 2/60
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 27. ledna 1982, BGH 3 StR 437/81
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 6. července 1990, BGHSt 37, 106, 2 StR 549/89
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 12. ledna 1992, BGH 1 StR 792/92
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 24. července 2003, BGH 3 StR 153/03
- Rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Hamm ze dne 1. října 2004, 9 U 138/04
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 13. listopadu 2008, BGH 4 StR 252/08
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 17. července 2009, BGH 5 StR 394/08
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 19. května 2010, BGH 5 StR 464/09
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 20. října 2011, BGH 4 StR 71/11

- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 5. srpna 2015, BGH 1 StR 328/15
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 8. března 2017, BGH 1 StR 466/16
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 11. dubna 2017, BGH 2 StR 345/16

Internetové zdroje

- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Statistická ročenka kriminality 2016. In: www.justice.cz [online]. 2016. [cit. 3. března 2019]. Dostupné na: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>
- MEYER-KRETSCHMER, C. Die Entwicklung des deutschen Strafgesetzbuches. In: www.juraindividuell.de [online]. 19. srpna 2013 [cit. 25. října 2018]. Dostupné na: <http://www.juraindividuell.de/blog/die-entwicklung-des-deutschen-strafgesetzbuches/>
- BUNDESGERICHTSHOF. Zweiundfünfzigstes Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuches – Stärkung des Schutzes von Vollstreckungsbeamten und Rettungskräften. In: www.bundesgerichtshof.de [online] 23. května 2017. [cit. 18. listopadu 2018]. Dostupné na: http://www.bundesgerichtshof.de/DE/Bibliothek/GesMat/WP18/S/StrAendG_52_Schutz_Vollstreckungsbeamte.html?nn=639344
- DUDEN. Rechtsschreibung: Behörde. In: www.duden.de [online]. [cit. 15. listopadu 2018]. Dostupné na: <https://www.duden.de/rechtsschreibung/Behoerde>
- BUNDESGESETZBLATT. Zweites Gesetz zur Reform des Strafrechts (2. StrRG). Nr. 56. In: www.bgbl.de [online] 20. července 1969. [cit. 15. listopadu 2018]. Dostupné na:

https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&jumpTo=bgbl169s0717.pdf#_bgbl_%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl169s0717.pdf%27%5D__1553417717171

- PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 744. Vládní návrh trestního zákoníku. In: www.psp.cz [online]. [cit dne 13. prosince. února 2019]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=0>
- PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. Poslanecká sněmovna. 2009. V. volební období. Tisk 410. Vládní návrh trestního zákoníku. Důvodová zpráva. In: www.psp.cz [online]. [cit dne 23. února 2019]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>.

Omisivní trestné činy

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá problematikou omisivních trestných činů v českém trestním právu s přihlédnutím k právní úpravě v Německu. S ohledem na skutečnost, jak málo pozornosti je tomuto tématu v českém prostředí věnováno, je cílem této práce poskytnout čtenáři ucelený pohled na opomenutí v českém trestním právu v kontextu soudobé právní literatury, judikatury a relevantních právních předpisů, a to včetně kritiky nejspornějších aspektů platné právní úpravy. Na úvod se práce zaměřuje na charakteristiku trestného činu a jeho jednotlivých znaků s důrazem na objektivní stránku trestného činu, která je zásadní z hlediska určení formy jednání. Následuje podrobný historický exkurz do úpravy opomenutí na našem území, a to od doby Rakouska-Uherska, přes neúspěšné snahy o reformu trestního práva za doby první republiky, následované metodicky zpracovanými kodexy z období totality až po zdařilý vládní návrh trestního zákona z přelomu tisíciletí. Jádrem práce je pak kapitola třetí zabývající se platnou úpravou opomenutí a kategorizací omisivních trestných činů na pravé a nepravé za současného výkladu rozdílu mezi obecnou a zvláštní povinností konat. Ze skupiny omisivních deliktů pravých práce charakterizuje její nejtypičtější zástupce, a to trestné činy neposkytnutí pomoci ve všech třech skutkových podstatách a trestné činy nepřekažení a neoznámení trestných činů. U nepravých omisivních deliktů je pozornost věnována zejména zdrojům zvláštní povinnosti konat a jejich rozboru. Diplomová práce dále pojednává o německé úpravě opomenutí a porovnává její jednotlivé aspekty s úpravou českou. Nejprve práce popisuje rozdílné nahlížení na pojem jednání a některé teorie, které se v souvislosti s tímto pojmem v německém prostředí diskutují. Dále je nastíněna německá úprava pravých omisivních deliktů ekvivalentních k těm, jimž se práce věnuje v rámci pojednání o české úpravě, a to neposkytnutí pomoci a neoznámení plánovaných trestných činů. Druhá část této kapitoly vykládá tzv. funkční teorii opomenutí, která klade důraz na postavu garanta jako nositele zvláštní povinnosti a nikoli na zdroj této povinnosti, který tak zůstává spíše doplňkovým atributem, zatímco v českém prostředí je na prameny zvláštní povinnosti naopak kladen největší důraz. Poslední

kapitola hodnotí některé další názory na úpravu opomenutí a předkládá návrhy na potenciální zlepšení úpravy platné v současnosti. V závěru pak shrnuji poznatky, k nimž jsem v průběhu psaní této práce dospěla a hodnotím naplnění cílů, které jsem si na jejím začátku vytyčila.

Klíčová slova: konání, opomenutí, omisivní trestný čin, obecná a zvláštní povinnost konat, neposkytnutí pomoci, neoznámení trestného činu, nepřekažení trestného činu

Omissive offences

Abstract

This diploma thesis addresses the issue of omissive offences in the Czech criminal law with regard to the legislation of Germany. Given the little attention paid to this topic in the Czech Republic, the aim of this thesis is to provide the reader with a comprehensive view of the omission in Czech criminal law in the context of contemporary legal literature, case law, and relevant legislation, including critical review of the most controversial aspects of the current regulation. In the beginning, the thesis focuses on the characteristics of the offence and its individual features with an emphasis on the objective aspects of the offence, which is essential for determination of the form of action. This is followed by a detailed historical excursion into the antecedent legislation of omissions in our country, from the time of Austria-Hungary, to the unsuccessful efforts to reform the criminal law during the First Republic, followed by methodically elaborated criminal codes from the period of totalitarianism to the fine government draft of the Criminal Code from the turn of the millennium. The core of this thesis is the third chapter dealing with the valid regulation of omission and categorization of omissive offences to the authentic (genuine) and the inauthentic, while interpreting the difference between the general and special obligations to act. Among the group of genuine omissive offences, the most typical representatives are characterized by offenses of failing to provide assistance in all three categories and offences of failing to prevent and reporting offenses. In the case of inauthentic omission, attention is paid especially to the sources of special duty to act and its analysis. The thesis also deals with the German regulation of omissions and compares its individual aspects with the Czech one. First, the thesis describes the different views on the concept of behaviour and some theories that are discussed in the German environment. Furthermore, the German regulation of genuine omissive offenses equivalent to those dealt with in the part on the Czech legislation is outlined, namely the failure to provide assistance and the failure to report planned crimes. The second part of this chapter explains the so-called functional theory of omission, which emphasizes the character of the guarantor as the bearer of a special duty and not the

source of this obligation, which is thus rather a complementary attribute, while in the Czech environment on the contrary, the greatest emphasis is put on the sources of special duty. The last chapter reviews some of the other views on the modification of omissions and makes suggestions for potential improvements to the current Czech regulation. In conclusion, I summarize the findings that I have made during the writing of this work and evaluate the fulfillment of the goals that I have set at the beginning.

Key words: act, omission, omissive offence, general and special duty to act, failure to provide assistance, failure to prevent an offence, failure to report an offence